

המוסד לביטוח לאומי

מינהל המחקר והתכנון

קבוצות לעזרה הדדית
לבוגרי סדנאות
לגמילה מאלימות במשפחה

דו"ח מסכם

מס' 41

פעלים מיוחדים

ירושלים, חשון תשנ"א, נובמבר 1990

**המוסד לבטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון**

**קבוצות לעזרה הדדית
לבוגרי סדנאות לגמילה מאלימות במשפחה**

דו"ח סופי

**מאת
קליבנסקי חסיה**

ירושלים, חשון תשנ"א, נובמבר 1990

תוכן העניינים

עמוד

	הקדמה
	שלמי תודה
1	פרק א' - על אלימות במשפחה
1	תופעת האלימות
2	דינמיקה של אלימות
2	סנדרום של אלימות
3	פרק ב' - על קבוצות לעזרה הדדית
3	הגדרות
4	התפתחות הק.ל.ה. ומאפייניה
5	דפוסי פעולה
5	מקומו של איש המקצוע
7	פרק ג' - על פרויקט ק.ל.ה. לבוגרי סדנאות לגמילה מאלימות המשפחה
8	שלבי פעולה
10	פרק ד' - על המחקר
10	מטרות המחקר
10	השערות המחקר
13	השיטה
19	פרק ה' - תוצאות
46	פרק ו' - סיכום ודיון
50	ביבליוגרפיה
52	נספחים
	נספח א - שאלון לבוגר הסדנה
	נספח ב - שאלוני אישיות
	נספח ג - יומן כעס
	נספח ד - שאלון אוירה קבוצתית

הקדמה

באוקטובר, 1985, פנתה הגב' עפרה קינן, מנהלת המחלקה לשירותים קהילתיים באגף הרווחה של עיריית הרצליה, למוסד לביטוח לאומי בבקשה לתמיכה בפיתוח שירות חדשני לגמילה מאלימות במשפחה.

המוסד, באמצעות היחידה למפעלים מיוחדים, נענה בחיוב ואישר את הבקשה כפרוייקט של האגף לילדים וגמלאות מחליפות שכר בראשותה של הגב' דינה ברקאי. תמיכתו הכספית של המוסד בהפעלתו הנסיונית של הפרוייקט והמעקב המחקרי אחריו החלו בדצמבר 1986.

בשלב הראשון של הפרוייקט, הוכשר צוות בן 9 מנחים, והופעלו 2 הקבוצות הראשונות של טיפול באלימות במשפחה. שלב ראשון זה דווח בפרסום מס' 30 של סידרה זו.

הדו"ח הנוכחי מתייחס לשלב השני של הגמילה, כאשר בזוגי הקבוצות הטיפוליות מצטרפים לקבוצות העזרה ההדדית במגמה לחזק ולעזור לעצמם לשמור על ההישגים של הקבוצות הטיפוליות.

תודתנו נתונה לגב' עפרה קינן, אשר יזמה את הפרוייקט, ריכזה אותו והקימה מסגרת שאפשרה שיתוף פעולה יעיל בין מספר רב של גורמים אינטראקטיביים למען הפעלת הקבוצות הנסיוניות השונות והדרכתן.

שיתוף הפעולה ומסירות חברי צוות ההיגוי תרמו רבות לפרוייקט. ראויים לתודה:

גב' עפרה קינן - יושבת ראש הצוות

מר מאיר הרמתי - משרד העבודה והרווחה

מר משה צדוק - משרד העבודה והרווחה

גב' חנה רוזנברג - מלווה מקצועית של הקבוצות לעזרה הדדית

מר משה סנס - מלווה מקצועי של הקבוצות לעזרה הדדית

גב' שירה ברק - האגודה לגמילה מאלימות במשפחה

גב' נעמי פינטון - המוסד לביטוח לאומי

גב' חסיה קליבנסקי - חוקרת

המחקר בוצע ע"י הגב' חסיה קליבנסקי תחת חסותה של היחידה למפעלים מיוחדים במינהל המחקר והתכנון של המוסד לביטוח לאומי, בתמיכתם ובהדרכתם של הגב' נעמי פינטון, מנהלת היחידה, ושל פרופ' חיים גרנות וד"ר פרי קדם מאוניברסיטת בר-אילן.

לבסוף, תודה לכל הגברים האמיצים והנשים האמיצות, שפעלו כחלוצים בנושא זה והיו מוכנים לחשוף את עצמם ואת כאבם בניסיון משותף להגיע לאיכות חיים טובה יותר. בלעדיהם לא היתה מתאפשרת פעולה ברוכה זו ולא היו רואים אור דו"חות המחקר שנערכו בעקבותיה.

במהלך העבודה הנסיונית המדווחת בפרסום זה, הוקמה האגודה לגמילה מאלימות במשפחה, אשר ממשיכה לפתח שירותים בהרצליה בתחום חשוב זה. רשויות מקומיות באזור נהנות גם הן משירותים אלה ומסבסדות את השתתפות אזרחיהן במסגרת טיפולית ייחודית זו. יש לברך על ההתפתחות ולאחל המשך עבודה פורחת לאגודה לגמילה מאלימות במשפחה.

י. תמיר

סמנכ"ל מחקר ותכנון

שלמי תודה

תודתי נתונה , מקרב לב, לכל האנשים שסייעו לי במחקר זה.

תודה עמוקה לגב' נעמי פינטון - מנהלת היחידה למפעלים מיוחדים במוסד לביטוח לאומי, שליוותה אותי בהדרכה , עידוד וסיוע לאורך כל שלבי המחקר. וכן, לפרופ' גרנות וד"ר פרי קדם מאוניברסיטת בר-אילן, שהנחו אותי במחשבה ובעשייה בחלק התיאודטי ובחלק הסטטיסטי. תודה מיוחדת לד"ר פרי קדם על השעות הרבות, שהקדישה איתי בעיבוד הנתונים וניתוחם.

תודות לחברי האגודה לגמילה לגמילה מאלימות במשפחה ולחברי צוות ההיגוי לפרוייקט זה, שבראשן עומדת הגב' עפרה קינן. תודה מיוחדת לגב' עפרה קינן, שאפשרה לי להצטרף לצוות ההיגוי וזכיתי ממנה להרגשת שייכות, אוזן קשבת ושיתוף פעולה.

תודה למלווי הקבוצות - הגב' חנה רוזנברג ומר משה סנס על מידת שיתוף הפעולה.

הרבה תודות לקבוצת הגברים והנשים שהיו מוכנים לשתף עמי פעולה עד סוף הדרך. ישר כוחם !

אחרונים חביבים - יבואו על הברכה והתודה : ז'קלין - על סבלנותה ויעילותה בהדפסת החומר לאורך כל הדרך, וגיסי מר יצחק זייס מאוניברסיטת בר-אילן, שבסיועו הגעתי לסיום דו"ח זה.

חסיה קליבנסקי.

פרק א': על אלימות במשפחה

תופעת האלימות

האלימות לגילוייה השונים אינה בגדר תופעה חדשה, זו בעיה חברתית המעסיקה את המין האנושי מקדמא דנא. אולם, בתקופה האחרונה יש בקרב אנשי מקצוע הרגשה כי עוצמתה והיקפה עלתה במגוון של רמות וצורות ביטוי ומחייבת התייחסות מירבית מצד גורמי מחקר, חינוך, טיפול וחוק.

תופעת האלימות רווחת בחברה בכלל ובתא המשפחתי בפרט. במחקר בארה"ב נמצא שב-28% מכלל המשפחות קיימת התופעה של הכאת נשים על-ידי בעליהם (Straus, 1980) ובארץ קיימת הערכה לגבי 120 אלף נשים מזכות (אור, 1980).

המשפחה שהיא מוסד חברתי, מהווה מסגרת של מעורבות ועוררות רגשות ובשל כך מאופיינת ברמה גבוהה של תוקפנות בין אישית המבוססת על משתני כח ומעמד.

תוקפנות היא מונח רחב, בעל נקודות ראות שונות. יש הרואים בתוקפנות אינסטינקט מלידה, כמו פרויד שראה בה דחף ליצר המות של הפרט וכמו לורנץ שראה בה דחף ליצר הקיום. ויש תאורטיקנים הרואים בתוקפנות התנהגות נרכשת כמו בנדורה ואחרים (Lorenz, 1966).

לעומת הנ"ל מוסכם על כולם, כי אלימות היא התנהגות הרסנית, פוגעת ומזיקה אם לפרט ו/או לזולת, כאשר בהגדרת אלימות נכללות שתי קטגוריות עיקריות אלימות אינסטרומנטלית ואלימות אקספרסיבית (Brown, 1986).

יותר ויותר רווחת כיום ההנחה כי האלימות במשפחה שורה בכל שכבות החברה ללא הבדל של מוצא, השכלה והכנסה, אלא שבמשפחות משכבה כלכלית נמוכה תופעת האלימות נגלית לעין הציבור ביתר קלות, שכן משפחות אלה נזקקות לשרותי רווחה ואילו במשפחות מבוססות התופעה מוסווית ומוסתרת מתוך בושה, מבוכה ומתוך דאגה שלא יפגע מעמדן החברתי (אילון, 1986).

ביטויי התוקפנות עלולים להיות פיזיים או מילוליים, ישירים או עקיפים, גופניים או נפשיים, חד-פעמיים או מתמידים.

דינמיקה של אלימות

מקורות האלימות של בעלים כלפי נשותיהם מגוונים ושונים ויש בהם שילוב של גורמים פסיכולוגיים וסוציולוגיים. בעשורים האחרונים נכתבו מאמרים שונים שניסו להסביר את האתיולוגיה של האלימות מבחינה תאורטית, קלינית ומחקרית. התיאוריות התייחסו לגורמים פסיכולוגיים, בין-אישיים, סוציולוגיים ותרבותיים (Straus, 1980).

יש התייחסים לתופעה של אלימות נגד נשים, כבעיה של תרבות או תת-תרבות בתוך הברה. מקובלת האבחנה בין הברה לתת-תרבות, כאשר לתת-תרבות מסוימת מיוחסות צורות התנהגות מסוימות האסורות או בלתי מקובלות בחברה (אילון, 1986).

גורם חברתי תרבותי נוסף הוא מעמדה הבלתי שוויוני של האשה בחברה בכלל ובתוך המוסד החברתי בפרט, כאשר האינטראקציה המשפחתית היא תוצר של חלוקת כח במשפחה (Straus, Gelles, 1980).

תפיסה שונה טוענת כי אלימות נגד נשים מקורה בדינמיקה של אינטראקציה בין בני הזוג. תפיסת הדינמיקה של אינטראקציה מבוססת על ההנחה של התנהגות פונקציונלית. מכאן מסבירים את תופעת האלימות בתוך המשפחה כממלאת פונקציה בקיומה, כמווסתת שיווי משקל, של סיפוק צרכים משלימים בין תוקף לבין נתקף (גירון, 1980).

המעגל השכיח של אלימות מתואר כרצף של תסכול, כעס, המעוררים תוקפנות. איבוד שליטה, אלימות פיזית והתפייסות המהווה חיזוק חיובי לשניות התופעה (אילון, 1986). לפי תאוריית הלמידה גוברת ההסתברות שדינמיקה ספציפית זו תחזור על עצמה עקב תגמול חיובי זה (Bandura, 1969).

מחקרים רבים מתייחסים להעברה בינדורית של תופעת האלימות במשפחה באופן שקיימת הסתברות גבוהה יותר שהחשופים לאלימות בילדותם ימשיכו באותם דפוסי אלימות. מכאן, שקיים קשר בין סוציאליזציה מוקדמת לבין דפוסי אלימות (Kalmus, 1984).

סנדרום האלימות

מתוך הספרות המחקרית האלים מצטייר, כאדם שסבל מנזק נפשי, עקב זחיה רגשית, או, פגיעה פיזית בילדותו, אשר גרמה לו לקונפליקטים פנימיים של תלות, חוסר ערך עצמי, דימוי עצמי נמוך, רגשות נחיתות, כשלון אישי, הרגשת חוסר אונים וחרדה. כתוצאה מהחסכים שעבר בילדותו, הגבר המכה מאופיין כבעל סף תסכול נמוך, שגורם לתגובת תוקפנות אלימות. התנהגות האלימה מעניקה לו בטחון עצמי בכוחו ובערכו (Weitzman & Dreen, 1987).

פרק ב': על קבוצות לעזרה הדדית

הגדרות

ייחודה של קבוצה לעזרה הדדית הוא בהיותה קבוצת אנשים בעלי בעיה קיומית, המשותפת להם ומפריעה למהלך חיים תקינים. החברים מתכנסים כדי לעזור זה לזה ולעצמם בפתרון הבעיה.

הדינמיקה היא עזרה על ידי שיחה, עזרה הדדית, מתן פורקן רגשי, התייעצות ותכנון כאשר מעורבות של מומחה היא בוריאציות שונות (ארגון הבריאות הבינלאומי WHO, 1983). המונח עזרה הדדית עדיף על פני עזרה עצמית, כי הוא מדגיש הדדיות לעומת אינטרס עצמי. עזרה הדדית מתרחשת רק כאשר עוזר-נעזר מחלקים ביניהם היסטוריה של אותה בעיה (Silverman, 1986). הקבוצה מנוהלת בעזרת אדם שהתנסה במצב דומה לחברי הקבוצה, תוך הדגשת השוויון ומאופיינת בהתחייבות לאחריות הדדית. יש בה גם בעלי תפקידים, אשר הקבוצה מקנה להם סמכויות (Borman, 1975). מטרת הקבוצה היא להעניק תמיכה הדדית ולפתח דרכי התמודדות יעילות (Lieberman & Borman, 1979). לקבוצה גם מטרות שיכולות להפוך אותה לארגון הנותן שרות יעוצי, מידע, ידע, שינוי מדיניות, איחור וגיוס משאבים.

Richardson & Godman (1983) מגדירים קבוצה לעזרה הדדית, כקבוצת אנשים המרגישים שיש להם בעיה משותפת וחברו יחד על מנת לעשות משהו סביב אותה בעיה. הם מבחינים בין שתי סוגי קבוצות. האחת בה המוקד הוא הפרט אשר במסגרת הקבוצה מקבל זנות, תמיכה רגשית, עזרה באופן אישי ובשינוי ההתנהגות. והשניה בה המוקד הוא חברתי- סינגור, פיתוח שירותים, גיוס כספים, קביעת מדיניות וכיו"ב.

על פי Katz & Bender (1986) אלו קבוצות וולנטריות קטנות לעזרה הדדית להשגת מטרה ספציפית. בדרך כלל נוצרות ע"י עמיתים שהתחברו לסיפוק צורך משותף, כדי להתגבר על מגבלה או בעיה חיים מפריעה, במגמה להביא לשינוי חברתי ו/או אישי. לדעת יוזמי הקבוצה וחבריה אין הצרכים מתמלאים ע"י המוסדות החברתיים הקיימים.

קבוצות לעזרה הדדית מדגישות מפגשים חברתיים, פנים אל פנים, בהנחה של אחריות אישית של החברים. נקודת המוצא היא של חוסר כח, שמקוים להתגבר עליה, על ידי שמספקים זה לזה תמיכה רגשית. יש לחברים בקבוצה ערכים ואידיאולוגיה שמחזקת את זהותם האישית.

התפתחות הק.ל.ה. ומאפייניה

התארגנותן של קבוצות לעזרה הדדית היא תופעה שהתפתחה וקבלה תנופה בארה"ב ובאירופה משנות ה-70 (Katz & Bender, 1976). גם בישראל אנו עדים לביטויים של תופעה זו, אם כי במימדים צנועים הרבה יותר (ברגל וגדרון, 1983).

בישראל פועלים ארגונים רבים לעזרה הדדית, אשר פעולתם היא על בסיס התנדבותי לצד התערבות מקצועית, מטרתם להקל על הפרט הסובל וסביבתו באמצעות שינוי חברתי ופיתוח שרותים, אך השימוש בק.ל.ה. אינו שכיח כשרות קבוע וזמין (א. נאמן).

בארץ רשומות קבוצות לעזרה הדדית בנושאים שונים. התופעה מקיפה תחומים מגוונים: קבוצות גמילה מאלכוהול, נשים לאחר כריתת שד, הורים לחולי נפש ועוד.

אנשים הסובלים מבעיה זמנית או מתמשכת גילו את המדיום הזה (Paul, 1987). ההשתתפות בק.ל.ה. מאפשרת לחבר הרגשת שייכות ולכידות מול תחושת בדידות המאפיינת את מצבו של החריג בחברה (Silverman, 1980; Levi & Mendela, 1979). ההזדהות עם האחר הנתון במצוקה דומה משחררת את היחיד מלחץ החברה ואף יוצרת כח ותחושת יחדיו.

הלחץ הקיים בקבוצות אלה לקראת שינוי דפוסי התמודדות מלווה בתמיכה ודאגה הדדיים (Horovitz, 1974). אלה מחזקים את הפרט ומגבירים את היכולת להתמודד באופן אפקטיבי (Levi, 1978).

הקבוצה לעזרה הדדית מעודדת את היחיד ליטול אחריות ולפעול הן למען עצמו והן למען הזולת הנמצא במצב דומה (Gootmacher, 1977). היכולת לתרום לאחר על אף המצוקה האישית מעניקה לאדם תחושת גאווה וכבוד עצמי (Gartner & Riessman, 1977; Lieberman & Borman, 1979).

תהליך האחריות האישית וההדדיות מגבירים באדם את התקווה לשינוי ואת המוטיבציה לקראתה (ילום, 1975). הלמידה מתאפשרת בשל היות חברי הקבוצה בעלי היסטוריה דומה ביחס לנושא הקבוצה. החבר המתמודד בדרך אפקטיבית משמש מודל לחיקוי לחברי הקבוצה (Silverman, 1973). ותפקיד העוזר והנעזר משמשים בקבוצה זו בערבוביה. כל אחד מחברי הקבוצה יכול להיות בשני התפקידים בשל היות הקבוצה מאופיינת בדפוסי עזרה הדדית.

מספרות מקצועיות רלוונטיות ומנסיון דומה, שנערך במיניסוטה בארה"ב, נראה שקבוצה לעזרה הדדית היא מסגרת שמונעת נסיגה ועשויה לתת מענה לצרכים של מסיימי הסדנאות. יחודה של קבוצה זו היא בהרכבה השיוויוני, בהיותה בעלת בסיס משותף של בעיות וחוויות ובהפעלתה - תמיכה, חיזוק ושיפור - באמצעות עזרה הדדית, בתהליך של עוזר-נעזר, בתוך הקבוצה. החברים בקבוצה מכירים את התהליך של לפני, אחרי ובתוכו יותר מהמטפל המייצג עבורם סמכות חיצונית. זה יוצר כח של שייכות בין שווים ובכח ההכרות הזו נוצרת פתיחות, מוסרת חומת הטאבו, יורד החשש מנידוי ומדעות קדומות, מוסרת חומת הבדידות, פוחתים רגשות שליליים של חוסר אונים, חוסר שליטה ודחיה. חברי הקבוצה בונים דרך עצמם נורמות התנהגות חדשות, דרכי התמודדות אלטרנטיביות, יחסי קרבה, קשר ואינטימיות בין החברים. על ידי כך משיגים צמיחת כוחות האני, תחושת שליטה

יותר על עצמם והסובב אותם ושיפור ההסתגלות במצבי לחץ וחסך אישיים, משפחתיים, בעבודה ובחברה. כמו כן, יש סיכוי סביר כי קבוצות לעזרה הדדית תהיינה מקובלות יותר ופתוחות גם למעמד סוציו-אקונומי גבוה, בו בעיות האלימות נחסמות בחומת שתיקה בצורה Gartner & Riessman, 1976; Katz & Bender, 1976; Lieberman & Borman, 1979; (1977).

דפוסי פעולה

הן ההגדרה והן המאפיינים של ק.ל.ה. פותחים פתח רחב לוריאציות באופי הקבוצה, אופן ההארגנותה, משך פעילותה וקשריה עם גורמי חוץ.

רבות מהקבוצות הן גמישות ובלתי פורמליות, אך השורדות הן אלה היוצרות מערכת קבוצה, פעילות מתוכננת, בעלות מדיניות הנקבעת ע"י הקבוצה ומנוהלת על ידה במטרות מוגדרות ובעלי תפקידים (Silverman, 1980). קבוצות אלה פועלות בדרך כלל כקבוצה סגורה, במגמה ליצור אווירת שייכות ואינטימיות המאפשרים המשכיות ופתיחות. יש הפועלות לטווח זמן ארוך ובלתי מוגבל - אלה מתייחסות למצבי סיכון ולמצבים כרוניים ויש הפועלות לטווח זמן מוגדר מראש (א. נאמן).

מנחה הקבוצה בד"כ הינו בעל נסיון דומה לנסיון חברי הקבוצה. התפקיד דורש ממנו יכולת לשתף אחרים בנסיון אישי, יכולת להקשיב לזולת, יכולת לנהל קומוניקציה המאפשרת פתיחות ודו-שיח (Silverman, 1980). יש והמנחה הוא איש מקצוע הנעזר באדם שעבר היסטוריה דומה לחברי הקבוצה ונבחר לתפקיד זה ע"י המערכת. הפגישות הראשונות מתוכננות ומובנות. מטרתן להעביר מידע בסיסי ראשוני בנושא זכויות וחובות החברה בקבוצה ותופעות אפשריות של משבר. בהמשך, מנוהלות השיחות על פי צרכי המשתתפים. השיחות מיועדות לפתרון בעיות בהווה ולא לטיפול נפשי (א. נאמן).

חברי הקבוצות שומרים על קשר ביניהם גם מעבר למפגשי הקבוצות, במפגשים בינאישיים, בשיחות טלפון ובהתכתבויות. מגעים אלה מקבלים עידוד ותמיכה במהלך חיי הקבוצה (Silverman, 1980). פעולות הקבוצות אינן בשיחות בלבד, חלק מהמפגשים יכולים להיות מיועדים לפעילות משותפת במפגש עם גורמים פורמלים, הפעלת משאבים קהילתיים, ופעילויות חברתיות.

מקומו של איש המקצוע

יש הרואות בק.ל.ה. קבוצה המופעלת ע"י שווים בלבד (Bender, 1971) ורבים אחרים רואים בהנחיה מקצועית דרך המאפשרת הרחבה, העמקה והעשרה. בדרך כלל, איש המקצוע, הוא זה אשר מאתר את הצורך, מזהה את האוכלוסייה הנזקקת, מגייס את המשאבים הנדרשים, מארגן את הקבוצה, מגייס את החברים, מחפש אחר מקום מפגש וכו' (Silverman, 1980). כמנחה הוא צריך להיות מאפשר. לאפשר אוטונומיה, עזרה הדדית, לא ליצור בו תלות, להאמין ביכולת חברי הקבוצה לעזור זה לזה (Abrhams, 1976).

תפקידו ליעץ בבניית התוכנית, במתן אינפורמציה רלוונטית, בהעמקה והבנה של הדינמיקה הבינאישית בקבוצה (Silverman, 1980; Gartner & Riessman, 1977).

בקבוצות ממעמד נמוך - תפקידו מרכזי יותר. הכוחות העומדים לרשות החברים אינם מספיקים להפעלת קבוצה. הם צריכים ליותר עזרה והכוונה מקצועית, ליותר כוח ותמיכה (Paul, 1987; Riessman, 1977). כמו כן תפקידו לפתח מנחים מבין הקבוצות. אין הכוונה להפכם לאנשי מקצוע, אלא ללמדם לנצל את התהליך הקבוצתי למען מטרת הקבוצה (א. נאמן). הכנתם מדגישה פיתוח אוריינטציה להבנת תהליכים קבוצתיים, יצירת אווירה פתורה ומאפשרת. המנחים בדרך כלל, נבחרים על ידי הקבוצה בשל היותם בעלי יכולת לבטא עצמם בקבוצה, לחלק את נסיונם עם אחרים ולהקשיב לזולת. תפקיד איש המקצוע, איפוא, השגחה, העשרה וחיזוק המנחים (Silverman, 1976).

הספרות האמריקאית מדגישה את חשיבות עצמאות הקבוצה ו/או תלותה באנשי מקצוע (Riessman, 1985) ואילו הספרות האירופית אינה מיחסת חשיבות כה רבה לנקודה זו (Yondel, 1986).

פרק ג': על פרויקט ק.ל.ה. לבוגרי סדנאות לגמילה מאלימות במשפחה

מסוף שנת 1985 החלה בהרצליה במרחב אזור השרון, פעילות לגמילה מאלימות במשפחה. פוזנח שרות מסוג חדש, שמטרתו לגמול גברים מהתנהגות אלימה כלפי נשותיהם. השרות זכה להשתתפות ולתמיכה ע"י היחידה למפעלים מיוחדים של המוסד לביטוח לאומי אשר ממזן הכשרת מנחים, הפעלת שתי הקבוצות הטיפוליות הראשונות וגם ליווה אותן במחקר מעקב (סגל, פינטון, עובדיה, 1989).

במהלך התפתחות השרות הוקמה האגודה לגמילה מאלימות במשפחה. האגודה פועלת בחסות המחלקה לשרותים קהילתיים באגף הרווחה של עיריית הרצליה ובשיתוף השרות לרווחת הפרט והמשפחה במשרד העבודה והרווחה.

ממצאי המחקר של הסדנאות העלו את המחשבה שיש להקים מסגרת שתבטיח את שמירת הישגי התוכנית והמשך העבודה בנושא. הגברים והנשים למדו לאבחן בעצמם סימנים המאותתים על עליה במתחים ורכשו טכניקות לשליטה בכעס, כאשר המתח עולה. דווח על היכולת להשתמש בטכניקות אלה גם בסיטואציות אחרות, כמו בעבודה. נרכשו מיומנויות תקשורת, עלתה היכולת להבין את בן/בת הזוג ולכבד את צרכי זולתם (סגל, פינטון, עובדיה, 1989). השינויים הניכרים בהתנהגות המשתתפים עם סיום הסדנאות היו זקוקים לחיזוק ולהמשך עיבוד, כדי שדפוסי ההתנהגות יופנמו ויתייצבו.

מבין שורת ההמלצות שהוצגו ע"י המחקר הנ"ל:

- "הנתונים האובייקטיביים וכן גם הערות המשתתפים מצביעים על כך, שתהליך השינוי בעמדות ובהתנהגות בתחום האלימות פעיל ומורגש, אך הוא עדיין בעיצומו וטרם הושלם עם סיום התוכנית. אצל הגברים חל שינוי ברור שעליו יש לשמור. לעומת זאת, התהליך אצל הנשים כנראה נמצא בשלב פחות מתקדם, כשהתוכנית הסתיימה. הגברים והנשים זקוקים למסגרת ממשיכה. יש לעקוב אחרי התפתחות מערכת היחסים של בני הזוג הנבדקים, בשנה הראשונה לאחר סיום התוכנית, כדי לקבל תמונה ברורה יותר על תרומת הפרוייקט לגמילתם מאלימות".

- "יש להמשיך בהערכת התכנית גם לאחר סיום הסדנאות, על מנת לראות את השפעתן לתקופה ממושכת".

- "יש להמשיך ולעבוד על שינוי תפיסות לגבי אלימות ונשים מוכות בפרט במוסדות ציבוריים כולל משטרה, בתי-דין רבניים וכו'" (סיגל, פינטון, עובדיה, 1989).

בספרות העוסקת בקבוצות לעזרה הדדית לא נמצא מודל מתאים לחיקוי, אשר על כן המודל שהוצע לפרוייקט זה התבסס על ניסיון של מספר מודלים, וחייב מודיפיקציה הולמת ויכולת גמישות והתאמה למטרות הספציפיות.

מטרת הפרוייקט הייתה לחזק ולייצב את השינויים שחלו בהתנהגות הגבר והאשה ובמערכת היריחים הבין-זוגית ולקיים מסגרת תומכת ומחזקת להתמודדות עם הקשיים העולים בחיי היומיום של בני הזוג.

מטרתו העתידית היתה להעריך לקראת אפשרות שחברי הקבוצה יפעלו כשגרירים וכמפעילי יחסי-ציבור לנושא ההתנהגות האלימה של גברים כלפי נשותיהם ושקבוצה זו תהווה מסגרת המתנה לבני זוג לקראת השתתפות בסדנאות לגמילה מאלימות.

גם שלב זה היה בשיתוף ובמימון היחידה למפעלים מיוחדים של המוסד לביטוח לאומי, אשר מממן שנה ראשונית זו של הפעלתו וליווי מעקב מחקרי זה.

את הפרוייקט מתחילתו - ביולי 1988 - ליוותה ועדת היגוי שנפגשה כאחת לחודש והורכבה מנציגי הביטוח הלאומי, מחברי האגודה לגמילה מאלימות במשפחה ומנציגי השרות לרווחת הפרט והמשפחה במשרד העבודה והרווחה.

יעוד הפרוייקט היה להקים שתי קבוצות לעזרה הדדית למסיימי הסדנאות - קבוצת גברים וקבוצת נשים, כאשר בכל קבוצה 12-15 חברים. הקבוצות תלוונה ע"י איש מקצוע, מאפשר, גבר לגברים ואשה לנשים, לתקופה של כ-10 חדשים.

שלבי ההפעלה

שלב ראשון - שלב ההכנה - במשך כחדשיים קויימו שיחות קבוצתיות ו/או אישיות עם מסיימי הסדנאות כדי לבדוק נכונות ראשונית להתארגן כק.ל.ה.. שיחות אלו הונחו על ידי מנחה הסדנא עם המלווה לעתיד.

שלב שני - פגישות מבוא - בחודש שלאחר מכן זומנו כל האנשים שהביעו הסכמה ראשונית להתארגן בק.ל.ה. הפגישות היו נפרדות לגברים ולנשים לשם הבהרת שלבי המעבר מקבוצה חינוכית-שיקומית לקבוצה לעזרה הדדית.

שלב שלישי - סדנת למידה - מטרתה למידת תהליכי התארגנות לק.ל.ה. תוכננו לכ-8 פגישות. התכנים - ניהול דיונים קבוצתיים, חלוקת תפקידים, תהליכי פתרון בעיות, קבלת החלטות וכו"ב.

במקביל אותרה מקרב המשתתפים, קבוצת פעילים שהיתה מיועדת ליטול על עצמה את המנהיגות בק.ל.ה.

שלב רביעי - התארגנות ק.ל.ה. - לאחר תום סדנת הלמידה, התארגנו הקבוצות בהנהגת הפעילים ובליווי המאפשרים, כקבוצות לעזרה הדדית. הליווי תוכנן ל-10 חדשים ונוכחותם בפגישות תרד בהדרגה ע"פ שיקול דעת מקצועי.

לקבוצת הפעילים נתנה הדרכה מיוחדת אחת לשבוע במשך 3 חדשים ראשונים, מהחדש הרביעי אחת לשבועיים, ומהחדש השישי אחת ל-3 שבועות.

הקבוצות פטלו אחת לשבוע.

פרק ד' - על המחקר

מטרות הריחקר

מטרות מחקר זה הן לבדוק אפקטיביות, תפיסה וניבוי של משתתפים בקבוצה לעזרה הדדית, לבוגרי סדנאות לגמילה מאלימות במשפחה, להלן רשימת המטרות המרכזיות למחקר:

מטרה ראשונה - בדיקת האפקטיביות בהתנהגויות רלוונטיות ובמשתני אישיות רלוונטיים מתוך מטרה לענות על השאלה האם ימצא הבדל בין מצב המשתתפים בק.ל.ה. לפני תחילת הקבוצה בהשוואה למצב המשתתפים בק.ל.ה. בתום שנת השתתפות בקבוצה.

מטרה שניה - בדיקת תפיסת הקבוצה ע"י חברים בקבוצה לעזרה הדדית מתוך מטרה לענות על השאלה האם יהיה הבדל בהערכת הקבוצה ע"י המשתתפים, כקבוצה לעזרה הדדית, בין תחילת פעילות הקבוצה לבין תום שנת פעילות הקבוצה.

מטרה שלישית - בדיקת האפשרות לנבא באמצעות מבחנים פסיכולוגיים את ההשתתפות בקבוצה מתוך מטרה לענות על השאלה באיזו מידה ניתן לנבא את מידת ההשתתפות וההתמדה בקבוצה ולפי אלו משתנים.

השערות המחקר

ההשערה המרכזית במחקר זה היא:

כי השתתפות בק.ל.ה. תביא לשינוי בהתנהגות, בעוצמת הביטוי במשתני אישיות ובעמדות בתחומי משפחה, חברה ועבודה של המשתתף.

מתוך ההשערה המרכזית ניתן לגזור את ההשערות האופרציונליות הבאות:

חלק א: השערות המתיחסות לבדיקת האפקטיביות של הק.ל.ה.

1. ביחס לאלימות - רמת ההתנהגות האלימה בקבוצת המשתתפים בק.ל.ה. תרד בסוף השנה בהשוואה לרמת ההתנהגות האלימה בתחילת הק.ל.ה..
2. ביחס להתמודדות - השימוש באמצעי התמודדות שונים תהיה שכיחה יותר אצל משתתפי הק.ל.ה. בסוף השנה בהשוואה לתחילתה.
3. ביחס להערכת גורמי סביבה - רמת שביעות הרצון מחיי משפחה, חברוּוּ ועבודה תעלה אצל משתתפי הק.ל.ה. בסוף השנה בהשוואה לתחילתה.
4. ביחס לרמת הציפיות - הקבוצה תעמוד ברמת הציפיות של המשתתפים ולא ימצא הבדל בין רמת הציפיות לבין רמת מימוּשן ביחס לרצון להסתדר טוב יותר בחברה, בעבודה ובמשפחה.
5. ביחס למשתני אישיות - ימצא שינוי במשתני האישיות - אגרסיביות, אימפולסיביות והגנתיות של המשתתפים בק.ל.ה.. הערכת המשתנים הנ"ל בסוף השנה תהא נמוכה יותר מאשר בתחילתה.

חלק ב: השערות המתיחסות להערכת הקבוצה ע"י החברים בקבוצה לעזרה הדדית.

6. המשתתפים יעריכו את הקבוצה כמשיגה את מטרותיה וכבעלת אופי של קבוצה לעזרה הדדית ביחס לגורמים תוך קבוצתיים ברמה גבוהה יותר בסוף השנה מבתחילתה.
א6. לא ימצאו הבדלים בהערכת משתני האווירה הקבוצתית בין שתי הקבוצות, גברים-נשים, בתום שנת השתתפות בק.ל.ה..
7. המשתתפים יעריכו את הקבוצה כמשיגה את מטרותיה וכבעלת אופי של קבוצה לעזרה הדדית ביחס לגורמים חוץ קבוצתיים ברמה גבוהה יותר בסוף השנה מאשר בתחילתה.

חלק ג: השערות המתיחסות לאפשרות ניבוי התמדת החברים בק.ל.ה. על-פי משתנים שונים

8. ניתן לנבא התמדת החברים בק.ל.ה. לפי משתני הרקע נומינלים כמו: ארץ מוצא, מוצא אב, מצב משפחתי, סוג השכלה.
9. ניתן לנבא התמדת החברים בק.ל.ה. לפי משתני רקע אינטרוולים כמו: גיל, מספר שנות נישואין, מספר שנות השכלה וכו'.

9א. משתתפי הק.ל.ה. המתמידים ימצאו גבוהים יותר בגיל, במספר שנות נשואים, במספר שנות השכלה בהשוואה לאלה שאינם משתתפים.

10. ניתן לנבא התמדת החברים בק.ל.ה. על פי משתנה שביעות רצון.

10א. משתתפי הק.ל.ה. המתמידים ימצאו נמוכים יותר בשביעות רצון מחיי משפחה, חברה ועבודה בהשוואה לאלה שאינם משתתפים.

11. ניתן לנבא התמדת החברים בק.ל.ה. על פי משתני אישיות.

11א. משתתפי הק.ל.ה. המתמידים ימצאו גבוהים יותר באימפולסיביות, אגרסיביות והגנתיות מאלה שאינם משתתפים.

מעריך המחקר

מחקר זה בעל אופי ניסויי. יש בו בדיקה של לפני ואחרי כאשר באמצע הופעלה התערבות על אוכלוסיה ספציפית - קבוצה לעזרה הדדית (ק.ל.ה.).

הבדיקה לפני ההתערבות נמדדה על כל האוכלוסיה שהסכימה להשתתף בק.ל.ה..
הבדיקה לאחרי ההתערבות נמדדה בתום שנת פעילות הקבוצה, על כל האוכלוסיה שהשתתפה בק.ל.ה., בכל דרגות ההשתתפות מלעתים רחוקות ועד לקבוע.

במחקר זה נמדדו משתנים רבים: משתנים דמוגרפים, משתנים חברתיים, הערכת חברי הקבוצה את הישגיהם בסדנאות הלמידה לגמילה מאלימות, ציפיות המשתתפים מהק.ל.ה., הערכת המשתתפים את הק.ל.ה., משתני אישיות, מדידת התנהגות אלימה, מידת שביעות הרצון של המשתתפים מהמערכת הזוגית והמשפחתית ועמדות כלפי נשים.

מעריך המחקר שצויין לעיל אינו מתייחס לכל המשתנים, חלק מהמשתנים הם בעלי אופי תאורי בלבד.

הגדרת המשתנים

- משתני רקע - נתונים דמוגרפים כמו: מין, גיל, מוצא, השכלה וכיו"ב.
נתונים חברתיים כמו: סוג הבילוי, תדירות הבילוי וכיו"ב.
- משתני אישיות - אגרסיביות, אימפולסיביות והגנתיות על פי ג'קסון (1974).
- משתני ציפיה מהק.ל.ה. - משתני מטרה ואופי תוך זחוף קבוצתיים, כמו: התמודדות עם הסטיגמה החברתית, פיתוח בטחון עצמי, השתתפות בפעילויות ציבוריות וכיו"ב.
מדידה של המשתנים לפני התחלת פעילות הקבוצה לעזרה הדדית.
- משתני הערכת הק.ל.ה. - משתני הציפיות מהק.ל.ה., כנ"ל, במדידת הערכה שלאחר תום שנת פעילות הקבוצה לעזרה הדדית.
- מדידת התנהגות אלימה - על פי מספר עימותים פיזיים, מספר עימותים מילוליים, הערכת מידת הכעס, דרכי התמודדות עמו ואופן סיום העימות.
- משתני שביעות רצון - שביעות רצון מהמשפחה, מהעבודה ומחיי החברה. דרוג שביעות הרצון מבן הזוג בתחומי משפחה, עבודה וחברה ושביעות רצון כללית.

משתני הערכה - השגי הסדנאות לגמילה מאלימות, כמו: יכולת לנהל מו"מ, בזמן עימות לקחת פסק זמן וכיו"ב.

הערכת האווירה הקבוצתית - על פי מבחן אווירה קבוצתית של מוס (1973) הבודק משתנים כמו: לכידות, תמיכת יושב הראש וכיו"ב.

אוכלוסיה

אוכלוסית המחקר היא זוגות בוגרי 4 סדנאות לגמילה מאלימות במשפחה. בכל סדנה סיימו כ-7 עד 8 זוגות, סה"כ כ-60 איש. אוכלוסיה זו התפצלה בסלקציה עצמית לאוכלוסיה שהמשיכה בקבוצה לעזרה הדדית ואוכלוסיה שלא המשיכה בקבוצה לעזרה הדדית. האוכלוסיה שהסכימה להשתתף בקבוצה לעזרה הדדית התפצלה לשתי קבוצות מקבילות - לגברים ולנשים בנפרד. אוכלוסיה זו מנתה 31 איש - 16 גברים ו-15 נשים. הנושרים מכלל האוכלוסיה לא שיתפו פעולה מחוסר עניין, מחוסר אמון באפקטיביות הקבוצה, מעיתוי לא מתאים, כמו - "הבעיה (בעית האלימות) לא אקוטית ואין רוצים להעלות אותה על ידי העלאת הנושא" ומחוסר רצון להחשיף. מתוך 31 משתתפים שהתחילו את הקבוצה ורואיינו בראיון המוקדם, 16 רואיינו שוב בראיון הסופי - 9 גברים ו-7 נשים - והם היוו את קבוצת המחקר. השאר נשרו בשלבים שונים במהלך התקופה הנסיונית.

גיוס המשתתפים

גיוס המשתתפים למחקר התחיל עם גיוס המשתתפים לקבוצה לעזרה הדדית. כל אוכלוסית מסיימי הסדנאות הוזמנה למפגשי הסברה על ידי מנחי הסדנאות. באותו מפגש הוצג גם הלוחי המחקרי. הפניה לנחקרים היתה רק לאחר שהתקבלה הסכמה ורשות פניה. הפניה הראשונה היתה טלפונית לשם הצגת החוקר והמחקר וקביעת מועד ומקום לראיון. שיתוף הפעולה מלכתחילה היה מוגבל. היו שסרבו להתראיין מלכתחילה, היו דחיות חוזרות ונשנות הן של שיחות טלפוניות והן של פגישות שנקבעו, עד לביטולן הסופי, היו מקרים בהם נקבעה פגישה ואנשים לא הגיעו.

אלה שהסכימו להשתתף והגיעו לראיון שיתפו פעולה באופן מלא. הראיונות עברו באווירה נינוחה ללא התפרצויות או פרובוקציות במהלך הראיון.

במחקר זה נעשה שימוש במספר כלים אשר יפורטו כדלקמן -

א. שאלון נתוני רקע

לבדיקת ההשערות המתייחסות לאפשרויות הניבוי (10,9,8) נעשה שימוש בשאלון משתני רקע של צ'סלר וברבין (1987), גדרון (1988) וסגל, פינטון ועובדיה (1989).

שאלון זה הוא חלק משאלון לבוגר הסדנה ומתייחס לפריטים מ-1 עד 37. הפריטים נודקים נתונים דמוגרפיים, נתונים חברתיים, שביעות רצון מעבודה, מהכנסה, הגדרת רמת חיים, הגדרת מצב בריאות והיסטוריה של אלימות. (ראה נספח א).

רב פריטי שאלון זה הם על פני סולם נומינלי כל הפריטים וחלקם על פני סולם אינטרוואלי כמו: גיל, מספר שנות נשואין, רמת שביעות הרצון נותחו בהתאם לקטגוריה שלהם.

ב. שאלון ציפיות והערכת מימושן מהק.ל.ה.

לבדיקת ההשערות המתייחסות להערכת הק.ל.ה. (4,6 ו 7) נעשה שימוש בשאלון ציפיות והערכת מימושן מהק.ל.ה.. שאלון זה מבוסס על גדרון (1988). שאלון זה הוא חלק מהשאלון לבוגר הסדנה ומתייחס לפריטים מ-52 עד 76. (ראה נספח א).

השאלון מורכב מ-23 משתנים. הציפיות נבדקו כאשר השאלון הועבר לפני ההתערבות. שאלון זה שימש, לאחר ההתערבות, לצורך הערכת מימוש הציפיות מהק.ל.ה..

19 שאלות נמדדו על סקלה של 4 יחידות מ-1 עד 4. 1 = בכלל לא, 2 = מעט, 3 = הרבה, 4 = הרבה מאד.

שאלות 69, 70, 71, 73 נמדדו ב-3 קטגוריות 1 = כן 2 = לא 3 = אחר.

השאלון מודד את הציפיה וההערכה ברמה של פריטים, כאשר לכל פריט עולם תוכן משלו. בכל זאת ניתן לקבץ את הפריטים לשתי קטגוריות תוכן מרכזיות. האחת - משתני מטרה ואופי של תוך הקבוצה, כמו: למידת דרכי התמודדות, קבלה ונתינה של עזרה מחברים בקבוצה וכיו"ב. הפריטים המתייחסים לקטגוריה זו הם - 52, 53, 54, 56, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 64א, 73. השנייה - משתנים המתייחסים למטרה ואופי שמחוץ לקבוצה, כמו: מתן עזרה חיצונית, יצירת קשר עם חברים מבחוץ, פעילות ציבורית וכיו"ב. הפריטים המתייחסים לקטגוריה זו הם - 59, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73.

ג. שאלון אישיות

לבדיקת ההשערות בדבר שינוי וניבוי במשתני אישיות (5 ו-11) נעשה שימוש בשאלון PRF-E של Jackson (1974). הגירסה העברית תורגמה ועובדה ע"י מונטג (1978). (ראה נספח ב). השאלון כולל בדיקה של 22 סולמות אישיות בני 16 פריטים בכל אחד. ניתן לבדוק כל משתנה בפני עצמו, שכן כל סולם נמדד כיחידה נפרדת. לצורך מחקר זה נבחרו 3 משתנים - אימפולסיביות, אגרסיביות והגנתיות. אימפולסיביות הוא מדד של שליטה בדחפים. אגרסיביות והגנתיות הם מדדים של איכות יחלים בנאישיים. אופן מתן החשובה לשאלון הוא ע"י תשובה של כן ולא כאשר כן = 1 ולא = 0. הציון על כל סולם הוא סכום הפריטים עליהם הנבדק ענה באופן חיובי.

ד. שאלון יומן כעס

לבדיקת ההשערות בדבר התנהגות אלימה והתמודדות עמה (2,1 ו-3) נעשה שימוש בשאלון יומן כעס, שנבנה ע"י סגל, פינטון ועובדיה (1989). (ראה נספח ג). שאלון זה נבנה לצורך דיווח עצמי בסדנאות למידה לגמילה מאלימות. הוא הועבר מדי שבוע לכל משתתפי הסדנאות לאורך כל תקופת הסדנה. הוא שימש לצורך עבודה בסדנאות וכמו כן ככלי מחקרי עבוד מדידת האפקטיביות של סדנאות אלה. השאלון מורכב מ-3 חלקים.

חלק I - מדידת התנהגות אלימה - פיזית ומילולית. בחלק זה 3 שאלות שונות זו מזו בשיטת הצינון. בשאלה ראשונה הצינון ניתן על ידי 4 סולמות דירוג בשיטת ליקרט שכל אחד מהם נע מ-0 עד 10, כאשר 0 מציין רמה נמוכה ביותר ו-10 מציין רמה מכסימלית. הנבדק מתבקש לדרג את הכעס שלו ושל בן זוגו פעם ביחס לעימותים מילוליים ופעם ביחס לעימותים פיזיים.

השאלה השנייה מורכבת מ-5 פריטים עליהם הנבדק עונה בכן (= 1) ולא (= 0). השאלה השלישית מתייחסת למספר אפשרויות קטגוריאליות שמיות שהנבדק צריך לסמן בכל מצב שכזה.

חלק II - דרוג שביעות הרצון מהקשר עם בן/בת הזוג, ב-9 פריטים בתחומי משפחה, עבודה, חברה ושביעות רצון כללית. הציון ניתן על פני סולם הנע מ-0 עד 10, כאשר 0 מציין רמה נמוכה ביותר ו-10 מציין רמה מכסימלית.

נבנה ציון כולל של שביעות רצון המורכב מהממוצע של 9 הפריטים שבחלק זה.

חלק III - דרוג 5 פריטי עמדות כלפי נשים, בסולם מ-1 עד 5 כאשר מסכים בהחלט = 5 עד לבכלל לא מסכים = 1.

לצורך בדיקת האווירה הקבוצתית נעשה שימוש בשאלון של Moos (1973) שתורגם לעברית ע"י צוות בראשותו של שובל (1981). נעשה שימוש בשאלון במחקר של חיים עמית (1982) וכהן-שושנה רחל (1982) (ראה נספח ד).

השאלון מורכב מ-90 משפטים המתייחסים להערכת הקבוצה ב-10 מימדים.

1. לכידות - שיעור מעורבות החברים והשתתפותם בקבוצה. מידת מחויבותם לקבוצה וגילויי עזרה, חברות ודאגה שלהם אחד כלפי השני.
2. תמיכת יושב הראש - מידת העזרה, האיכפתיות והידידות שמגלה יושב הראש לחברים בקבוצה.
3. הבעה - המידה בה ניתן עידוד לחופש הבעה וביטוי של רגשות.
4. עצמאות - המידה בה הקבוצה מגלה סבלנות ו/או מעודדת פעילות עצמאית של חבריה.
5. אוריינטציה משימתית - דרגת הדגש המושם על משימות מעשיות וקונקרטיות, קבלת החלטות או אימון.
6. גילוי עצמי - המידה בה הקבוצה סבלנית ו/או מעודדת חשיפת חומר אישי ושיחה אודותיו.
7. כעס ותוקפנות - המידה בה הקבוצה סובלנית ו/או מעודדת ביטוי פתוח של רגשות שליליים וזמחלוקות בין החברים.
8. סדר וארגון - המידה בה פעולות הקבוצה פורמליות ומובנות. מידת המפורשות של חוקי הקבוצה, הנורמות והסנקציות שלה.
9. שליטת יושב הראש - הדרגה בה משימות תכונות הקבוצה, קבלת החלטות והשלטת חוקים מסודרת בידי המנהיג.
10. חדשנות - המידה בה הקבוצה סבלנית ו/או מעודדת שונות וגיוון בתפקודיה ובפעילויותיה.

עשרת המימדים מתייחסים ל-3 קטגוריות מרכזיות. האחת - מערכת יחסים בינאישיים בקבוצה, אליה מתייחסים המשתתפים - 1, 2, 3.

השנייה - התפתחות אישית של הפרט בקבוצה, אליה מתייחסים המשתתפים - 4, 5, 6, 7.
השלישית - שימוש ושינוי המערכת, קרי הקבוצה, אליה מתייחסים המשתתפים - 8, 9, 10.

התשובות לפריטי השאלון הם על פני סולם ליקרט הנע מ-1 = לא מסכים על סקלה של 4 אפשרויות בחירה עד 4 = מסכים. הציון הסופי לאווירה הקבוצתית נעשה ע"י חישוב הממוצע לכל מימד בנפרד.

העברת השאלונים

שאלוני המחקר הועברו באמצעות ראיון מחקרי בו מולאו שאלונים סגורים. זאת כדי להקל על הנחקרים וכדי לקבל נתונים נאמנים למחקר שכן יש מבין הנחקרים המתקשים בקריאה וכתובה.

הראיונות בוצעו בשני מועדים. האחד לפני תחילת פעולות הקבוצה והשני בתום שנת פעולות הקבוצה. בכל מועד היו שני מראיינים. האחד - החוקרת והשני מראיין של המוסד לבטוח לאומי. מראייני המוסד לבטוח לאומי בשני המועדים היו שונים. נקבעו פגישות תיאום בין המראיינים בכל שלב הן לפני הראיון, בנוהל הראיונות ובסוף. החלוקה בין המראיינים היתה אקראית.

מועד ומקום הראיון נקבע ע"י המרואיין, כדי לאפשר אווירה נוחה ופתיחות מירבית. הראיונות נערכו או בבתי המרואיינים או בבתי-קפה, על-פי הצעת המרואיין.

הראיון הועבר באופן אישי, שכן יש בו חלקים אישיים וחושפניים. המטרה היתה ליצור קשר של אמון ופתיחות על ידי מפגש של פנים אל פנים. מראש נאמר לנחקרים כי הראיון הוא אנונימי. חומר אינפורמטיבי מעבר לשאלון והתרשמות החוקר מהנחקר נרשם ברשותו של הנחקר.

משך הראיון היה במועד הראשון כ-1/2 שעה ובמועד השני כ-3/4 שעה. בכל מועד הועברו השאלונים המתאימים. להלן טבלה המציגה את סדר העברת השאלונים.

טבלה מס' 1:
סדר העברת השאלונים

אחרי	לפני
שאלון נתוני רקע	שאלון נתוני רקע
הערכת הק.ל.ה.	ציפיות מהק.ל.ה.
משתני אישיות	משתני אישיות
יומן כעס	יומן כעס
שאלון אווירה קבוצתית	—

פרק ה': תוצאות

תוצאות המחקר ידווחו לפי סדר ההשערות, נתונים נוספים שנתקבלו מעבר להשערות יוצגו בסוף פרק התוצאות.

חלק א: תוצאות ההשערות המתיחסות לבדיקת האפקטיביות של ק.ל.ה..

תוצאות השערה 1:

לבדיקת השערה מספר 1 בדבר ירידה ברמת ההתנהגות האלימה בקבוצת המשתתפים בק.ל.ה. לפי "יומן כעס", בוצע מבחן t תלוי על הממוצעים לפני ההשתתפות בק.ל.ה. ולאחריה. בטבלה מס' 2 מוצגות תוצאות הניתוח.

טבלה מס' 2:

הבדלים באלימות אלימה לפני ואחרי ההשתתפות בק.ל.ה. (לפי מבחן t תלוי)

מובהקות P	אחרי (N=15)		לפני		המשתנה
	ס. תקן	ממוצע	ס. תקן	ממוצע	
.ל.מ.	3.50	4.60	4.02	4.00	אלימות מילולית
-	-	0.00	-	0.00	אלימות פיזית
.ל.מ.	2.87	5.40	3.83	5.13	מידת כעס מילולי
-	-	0.00	-	0.00	מידת כעס פיזי
.ל.מ.	3.78	5.47	3.75	5.27	מידת כעס מילולי של בן זוג
-	-	0.00	-	0.00	מידת כעס פיזי של בן הזוג

סולם החשובות בשאלון הוא בין 0 ל-10 כאשר 0 הרמה הנמוכה ביותר ו-10 הרמה הגבוהה ביותר.

.ל.מ. = לא מובהק

עיון בטבלה מראה כי ההבדלים בין הממוצעים לפני ואחרי השתתפות בק.ל.ה. אינם מובהקים. הדבר נובע במידה רבה מגודל המדגם.

ברמה תיאורית ניתן להצביע על עליה מתונה ברמת האלימות המילולית, במידת הכעס המילולי של החבר ושל בן זוגו. לעומת זאת באלימות הפיזית לא נצפו תגובות לפני הק.ל.ה. ולאחריה.

הירידה בסטיות התקן מצביעה על מתן תגובות יותר הומוגניות לאחר ההשתתפות בקבוצה. בכל שלושת המשתתפים יינמדדו.

לסיכום, אין אישור להשערה מספר 1.

תוצאות השערה 2:

לבדיקת ההשערה ביחס לשיפור היכולת להתמודדות עם כעס באמצעים שונים בעקבות ההשתתפות בק.ל.ה., בוצע ניתוח X^2 לבדיקת הבדלים בשכיחויות לפני ואחרי, על פי משתני "יומן כעס". (המשתתפים בהשערה זו הינם נומינלים).

טבלה מס' 3:

מידת השימוש באמצעים להתמודדות לפני ואחרי השתתפות בק.ל.ה. על פי מבחן X^2
(באחוזים, N=15)

מובהקות X^2	אחרי		לפני		המשתנה
	כן	לא	כן	לא	
.ל.מ.	20	80	19	81	בקשה לפסק זמן
.ל.מ.	20	80	16	84	תגובה לפסק זמן
.ל.מ.	47	53	39	61	דיבור עצמי
.ל.מ.	47	73	32	68	יציאה בשקט

.ל.מ. = לא מובהק

עיון בטבלה מראה כי לא נתקבלו הבדלים מובהקים ביחס למידת השימוש באמצעים להתמודדות לפני ואחרי השתתפות בק.ל.ה..

ברמה תיאורית ניתן להצביע על עליה מתונה בשכיחות ה"דיבור העצמי" (35%-ל-47%) וב"יציאה בשקט" (32%-ל-47%), בהתאם להשערה.

כמו כן נבדקו באמצעות χ^2 המשתנים הקשורים לאופן סיום העימות בין בני הזוג. התוצאות מוצגות בטבלה

מס. 4.

טבלה מס' 4:

אופן סיום העימות בין בני הזוג לפני ואחרי ההשתתפות בק.ל.ה. על פי מבחן χ^2 (באחוזים, N=15)

מובהלות χ^2	אחרי		לפני		המשתנה
	כן	לא	כן	לא	
.ל.מ.	7	93	7	93	בן זוג עזב הבית
.ל.מ.	20	80	7	93	אני עזבתי הבית
.ל.מ.	20	80	32	68	לא דברנו א ימים
.ל.מ.	27	73	35	65	החפייסנו בשיחה
.ל.מ.	13	87	32	68	המשכנו כרגיל
.ל.מ.	47	53	23	77	ברוגז

עיון בטבלה מראה כי שום משתנה לא נתקבל באופן מובהק.

לסיכום, ע"פ שתי הטבלאות לעיל אין אישור להשערה 2.

תוצאות השערה 3:

השערה מספר 3 בדבר עליה ברמת שביעות הרצון מהיי משפחה, חברה ועבודה לאחר ההשתתפות בק.ל.ה.

נבדקה באמצעות שני שאלונים:

(1) שאלון "יומן כעס": בוצע ניתוח ו תלוי לבדיקת ההבדלים במוצעים לפני ואחרי ההשתתפות בק.ל.ה..

תוצאות הניתוח מוצגות בטבלה מס' 5.

טבלה מס' 5:

הבדלים בשביעות הרצון מחיי

משפחה, עבודה וחברה לפני השתתפות בק.ל.ה. ולאחרי שנת השתתפות

מתוך "יומן כעס" (לפי מבחן t תלוי)

מזכהקות P	אחרי (N=15)		לפני		המשתנה
	ס. תקן	ממוצע	ס. תקן	ממוצע	
.ל.מ.	3.28	3.93	3.37	5.27	משפחה - נהול הבית
.ל.מ.	3.15	4.73	3.34	5.20	גידול ילדים
.ל.מ.	2.94	3.27	3.22	4.73	עצמאות בן הזוג
.ל.מ.	3.00	3.80	3.47	3.73	תקשורת
.ל.מ.	3.06	3.67	3.23	4.13	מין
.ל.מ.	2.41	3.33	3.16	3.40	עבודה - כסף
.ל.מ.	2.77	2.33	3.60	4.67	התקדמות בעבודה
.ל.מ.	2.56	3.53	2.99	4.40	חברה - חיי חברה
.ל.מ.	3.50	4.13	3.07	4.00	אושר כללי
.ל.מ.	2.17	3.63	2.24	4.39	שביעות רצון כללית

סולם התשובות לשאלון הוא בין 0 ל-10. כאשר 0 הרמה הנמוכה ביותר ו-10 הרמה הגבוהה ביותר.

.ל.מ. = לא מובהק

עיון בטבלה מראה כי כל הממוצעים של המשתנים לא נבדלים זה מזה באופן מובהק. על כן ניתן לנתח את הטבלה ברמה תאורית בלבד. הניתוח מצביע על מגמה של ירידה מתונה ברוב ממוצעי המשתנים המוצגים בטבלה והמתייחסים לשביעות רצון, מלבד משתנה "אושר כללי" ו"תקשורת במשפחה" שם נצפתה עליה מתונה. יש לציין ירידה קלה בסטיית התקן. הדבר מעיד על יצירת הומוגניות בעמדות אצל המשתתפים בעקבות השתתפות בק.ל.ה.

כמו כן הסולם הכללי של השאלון המבטא שביעות רצון כללית מראה על ירידה (מ-4.39 ל-3.63) אך זו כאמור אינה מובהקת.

(2) שאלון נתוני רקע: נבדקו משתנים של שביעות רצון לפי הפירוט המוצג בטבלה, ובוצע ניתוח t תלוי לבדיקת ההבדלים בממוצעים לפני ואחרי השתתפות.

טבלה מס' 6:

בדיקת הבדלים בשביעות הרצון מעבודה,

הכנסה, רמת חיים וחיי חברה לפני השתתפות בק.ל.ה. ולאחר שנת השתתפות

מתוך שאלון נתוני רקע (לפי מבחן t חלוי)

מובהקות P	לפני				המשחנה
	אחרי (N=15)		לפני		
	ס. תקן	ממוצע	ס. תקן	ממוצע	
* 0.017	1.21	1.80	1.30	2.60	שביעות רצון מעבודה
.ל.מ.	1.08	1.80	1.10	2.07	שביעות רצון מהכנסה
.ל.מ.	1.10	2.07	0.83	1.87	הגדרת רמת חיים
.ל.מ.	0.43	2.79	0.84	2.64	שביעות רצון מחיי חברה

$P < 0.05^*$

סולם החשובות נע בין 1 ל-4
 =4 שביעות רצון גבוהה ביותר
 =1 שביעות רצון נמוכה ביותר

.ל.מ. = לא מובהק

עיון בטבלה מעלה כי בולטת הירידה בשביעות הרצון מעבודה בעקבות השתתפות בק.ל.ה., באופן מובהק

$p < .01$ (מ- $M = 2.60$ לפני ל- $M = 1.80$ אחרי), בניגוד להשערה מספר 3.

שאר המימדים לא יצאו מובהקים. ברמה תאורית ניתן להצביע על ירידה בשביעות רצון מההכנסה ועליה

מתונה בהגדרת רמת חיים ובשביעות רצון מחיי חברה.

בהמשך לבדיקת השערה 3 נעשה ניתוח X^2 על שכיחות הפעילות החברתית לפני ואחרי השתתפות בק.ל.ה..

התוצאות מוצגות בטבלה מספר 7.

טבלה מספר 7

התפלגות סוגי הפעילות החברתית השונים לפני ואחרי השתתפות בק.ל.ה. על פי מבחן χ^2 (באחוזים, N=15)

P (DF=3)	χ^2	אחרי					לפני					המשתנה
		סה"כ	בכלל לא	לפני חדש	חדש אחרון	שבוע אחרון	סה"כ	בכלל לא	לפני חדש	חדש אחרון	שבוע אחרון	
0.00	43.21	100	—	—	17	83	100	13	20	20	47	יציאה לבקור חברים
0.00	52.20	100	—	—	33	67	100	20	20	13	47	בקור חברים בבית
0.00	44.70	100	33	50	—	17	100	60	27	13	—	יציאה לסרט
0.00	49.45	100	17	16	—	67	100	33	13	27	27	יציאה למסעדה

עיון בטבלת השכיחויות מעלה כי נמצאו הבדלים בכל המימדים המתייחסים לפעילות חברתית, מסתבר כי בעקבות ההשתתפות בק.ל.ה. עלתה שכיחות הפעילות החברתית על סוגיה השונים באופן מובהק ($p < .00$).

לסיכום, לפי טבלה מספר 5 ו 6 אין אישור להשערה 3 לא נתגלה שיפור מובהק בדיווח על שביעות הרצון לפני ואחרי השתתפות בק.ל.ה.. לעומת זאת בבדיקת שכיחות הפעילות החברתית חלה עליה מובהקת (ראה טבלה מספר 7) והדבר מצביע בעקיפין על שיפור רמת שביעות הרצון מחיי החברה, וזאת בהתאם להשערה מספר 3.

תוצאות השערה 4:

רמת הציפיות כלפי חברה, עבודה ומשפחה לפני ההשתתפות בק.ל.ה. ומידת מימושן לאחר ההשתתפות נבדקה בניתוח t תלוי לממוצעים לפני ואחרי השתתפות בק.ל.ה.. התוצאות מוצגות בטבלה מס' 8.

טבלה מס' 8:

בדיקת הבדלים בין ציפיות מהק.ל.ה.

לבין מימושן לאחר שנת השתתפות מחוך שאלון ציפיות (לפי מבחן t תלוי)

מובהקות P	אחרי (N=15)		לפני		המשתנה
	ס. תקן	ממוצע	ס. תקן	ממוצע	
**0.007	0.91	1.40	1.32	2.80	להסתדר טוב יותר בעבודה
**0.003	0.94	1.80	0.85	3.00	להסתדר טוב יותר בחברה
***0.000	0.96	2.07	0.59	3.73	להסתדר טוב יותר במשפחה

p<0.001***
P<0.01 **

טולם החשובות נע בין 1 ל-4
4 = הרמה הגבוהה ביותר
1 = הרמה הנמוכה ביותר.

עיון בטבלה זו מראה מובהקות בכל שלשת המימדים שנבדקו. מתברר כי רמת הציפיות לא מומשה לאחר ההשתתפות בק.ל.ה. ועל כן אין אישור להשערה 4. קבוצת הק.ל.ה. לא עמדה ברמת הציפיות של המשתתפים. המשתתפים ציינו כי הם קבלו פחות ממה שציפו לקבל מהק.ל.ה., ללמוד להסתדר טוב יותר בעבודה, חברה ומשפחה. (M=2.8 ירד ל-M=1.4 בתחום העבודה, M=3.0 ירד ל-M=1.8 בתחום החברה, M=3.73 ירד ל-2.07 בתחום המשפחה, באופן מובהק ***p<.001).

תוצאות השערה 5:

לצורך בדיקת השפעת ההשתתפות בק.ל.ה. על משתני אישיות בוצע ניתוח t בשתי צורות:

- א. מבחן t תלוי לבדיקת הבדלים בממוצעים לפני ואחרי ההשתתפות בק.ל.ה. תוצאות ניתוח זה מוצגות בטבלה מס' 9.
- ב. ניתוח t בלתי תלוי לבדיקת הבדלים בין ממוצעים של מימדי האישיות על אוכלוסית משתתפי ק.ל.ה. לאחר ההשתתפות לבין נורמות גברים של ג'קסון. תוצאות הניתוח מוצגות בטבלה מס' 10.

טבלה מס' 9:

הבדלים במימדי האישיות: אגרסיביות, אימפולסיביות והגנתיות לפני השתתפות בק.ל.ה. ולאחרי שנת השתתפות, על גברים בלבד (לפי מבחן t תלוי)

מובהקות P	אחרי (N=15)		לפני		המשתנה
	ס. תקן	ממוצע	ס. תקן	ממוצע	
.ל.מ.	3.31	10.22	2.59	9.77	אגרסיביות
.ל.מ.	4.45	7.44	4.43	6.88	אימפולסיביות
.ל.מ.	4.11	9.88	3.12	7.66	הגנתיות

סולם התשובות נע בין 0 ל-16 ומציין מספר תשובות חיוביות שהנבדק ענה. ל.מ. = לא מובהק

טבלה מס' 10:

הבדלים בתמוצעים של מימדי האישיות: אגרסיביות, אימפולסיביות והגנתיות אחרי הק.ל.ה. בהשוואה לנורמות מבוגרים גברים של מבחן ג'קסון PRF-E (לפי מבחן t בלתי תלוי)

מובהקות P	נורמות המבחן (N=58)		אוכלוסית המחקר אחרי הק.ל.ה. (N=9)		המשתנה
	ס. תקן	ממוצע	ס. תקן	ממוצע	
.ל.מ.	2.65	8.99	3.31	10.22	אגרסיביות
.ל.מ.	3.29	5.25	4.45	7.44	אימפולסיביות
.ל.מ.	3.27	6.81	4.11	9.88	הגנתיות

סולם התשובות נע בין 0 ל-16 ומציין מספר תשובות חיוביות שהנבדק ענה.

עיון בטבלה מס' 9 מעלה כי לא חל שינוי מובהק בתכונות האישיות שנבדקו אצל הגברים המשתתפים לפני הק.ל.ה. ולאחרי השתתפות. ברמה תיאורית ניתן להצביע על עליה בכל התכונות שנמדדו במיוחד בתכונת ההגנתיות.

בהשוואה לנורמות של מבוגרים ע"פ ג'קסון לא נתקבלו הבדלים מובהקים בכל אחד ממימדי האישיות. ברמה תיאורית שלושת מימדי האישיות נמצאו גבוהים יותר באוכלוסית המחקר בהשוואה לנורמות המבוגרים על פי ג'קסון (ראה טבלה מס' 10).

לסיכום, השערה 5 לא אוששה, לא חלה ירידה בשלושת משתני האישיות שנמדדו בעקבות ההשתתפות

בק.ל.ה..

חלק ב': תוצאות ההשערות המתיחסות להערכת הקבוצה על ידי החברים בק.ל.ה.

תוצאות השערה 6:

ההשערה בדבר עליה ברמת הערכת הקבוצה כמשיגה את מטרותיה וכבעלת אופי של ק.ל.ה. ביחס לגורמים תוך קבוצתיים בסוף ההשתתפות בק.ל.ה. נבדקה במבחן t תלוי לממוצעים לפני ואחרי ההשתתפות בק.ל.ה.. תוצאות הניתוח מוצגות בטבלה מס' 11.

טבלה מס' 11:

הבדלים בין הערכת משתני מטרה ואופי קבוצתיים לפני הק.ל.ה. לבין הערכתם אחרי שנת השתתפות מתוך שאלון ציפיות והערכתן (לפי מבחן t תלוי)

מובהקות P	אחרי		לפני		המשתנה
	ס. תקן	ממוצע (N=15)	ס. תקן	ממוצע	
*0.023	0.77	2.80	0.63	3.40	חיזוק הנלמד בסדנה
***0.000	0.56	2.20	0.74	3.47	ללמוד דרכי התמודדות נוספות
.מ.ל	0.80	2.93	0.63	3.40	התמודדות בבעיות אקטואליות
*0.028	0.94	2.20	0.96	2.93	קבלת עזרה מחברים בקבוצה
.מ.ל	1.03	2.73	0.88	3.27	לעזור לחברים בקבוצה
.מ.ל	0.59	3.07	0.79	2.93	התמודדות עם אותה בעיה
.מ.ל	1.08	2.80	0.91	2.60	מפגש חברתי
.מ.ל	1.00	2.00	1.12	2.40	התמודדות עם הסטיגמה
**0.017	0.99	2.53	0.90	3.33	פיתוח בטחון עצמי
.מ.ל	1.16	2.26	1.18	2.60	פתוח כושר מנהיגות
.מ.ל	0.96	2.73	0.86	3.20	לקבל כח לשנות דברים

*** p < .001
** p < .01
* p < .05

סולם התשובות נע בין 1 ל-4
4 = הרמה הגבוהה ביותר
1 = הרמה הנמוכה ביותר.

.מ.ל = לא מובהק

עיון בטבלה מעלה כי היתה ירידה בהערכת הקבוצה ברוב המשתנים וזאת בניגוד להשערה מספר 6. בחלק מהמשתנים הירידה היתה מובהקת.

- חיזוק הנלמד בסדנא ירד מ-M = 3.40 ל-M = 2.80 ברמת מובהקות p < .05.
- למידת דרכי התמודדות נוספות ירדה מ-M = 3.47 ל-M = 2.20 ברמת מובהקות של p < .000.
- קבלת עזרה מחברים בקבוצה ירד מ-M = 2.93 ל-M = 2.20 ברמת מובהקות p < .05.

- פיתוח בטחון עצמי ירד מ- $M = 3.33$ ל- $M = 2.53$ ברמת מובהקות של $p < .017$.

ברמה תיאורית נמדדה עליה קלה במשתנים - התמודדות עם אותה בעיה ומפגש חברתי.

משתנה המתיחס למקומו של איש המקצוע בק.ל.ה. נבדק בניתוח χ^2 , עקב היותו משתנה נומינלי. התוצאות מוצגות בטבלה מס' 12.

טבלה מס' 12:

ניתוח χ^2 ביחס למקומו של איש המקצוע בק.ל.ה. (באחוזים, $N=15$)

מובהקות χ^2	אחרי		לפני		המשתנה
	מעוניין	לא מעוניין	מעוניין	לא מעוניין	
ל.מ.	20	80	19	81	הנחית איש מקצוע

ל.מ. = לא מובהק

עיון בטבלה מראה כי מידת חשיבות מקומו של איש המקצוע בק.ל.ה. לא השתנתה בין לפני ואחרי ההשתתפות.

לסיכום, לא נמצא אישור להשערה 6.

תוצאות השערה 6א.

להערכת האוירה הקבוצתית נבדק ההבדל בין שתי קבוצות ק.ל.ה. שהיו האחת לנשים והשניה לגברים. בסוף שנת השתתפות בק.ל.ה. בוצע ניתוח χ^2 בלתי תלוי בין גברים לנשים על שאלון אווירה קבוצתית של מוס. התוצאות מוצגות בטבלה מס' 13.

טבלה מס. 13:

הבדלים בין גברים לנשים על מימדי האווירה
 הקבוצתית על פי מוס (לפי מבחן t בלתי תלוי)

P(DF=13)	נשים (N=6)		גברים (N=9)		משתנה בלתי תלוי משתנה תלוי
	ס.תקן	ממוצע	ס.תקן	ממוצע	
	0.39	3.57	0.28	3.66	לכידות
	0.80	3.50	0.71	3.15	תמיכת יושב הראש
	0.56	2.92	0.46	3.17	הבעה
	0.54	2.77	0.52	2.74	עצמאות
	0.38	3.33	0.40	3.57	אוריינטציה משימתית
	0.37	3.46	0.39	3.43	גילוי עצמי
	0.51	2.44	0.95	2.48	כעס וחוקפנות
	0.48	3.46	0.78	3.27	סדר וארגון
0.028*	0.22	2.65	0.39	2.26	שליטת יושב הראש
	0.17	2.63	0.24	2.52	חדשנות

P<0.05*

סולם התשובות בשאלון נע בין 1 ל-4
 4 = הרמה הגבוהה ביותר
 1 = הרמה הנמוכה ביותר
 ל.מ. = לא מובהק

עיון בטבלה מראה כי לא נמצאו הבדלים מובהקים במשתני האווירה הקבוצתית על-פי מוס בין גברים ונשים, מלבד במשתנה "שליטת יושב הראש בקבוצה", בו התקבל כי אצל נשים קיימת הערכה גבוהה יותר לשליטת יושב הראש בקבוצה בהשוואה לגברים M=2.65 אצל הנשים לעומת 2.26 אצל הגברים ברמת מובהקות $p < .05$.

לסיכום, השערה 6 אושרה. אין הבדל בין שתי קבוצות הק.ל.ה. שהשתתפו במחקר - גברים ונשים - ביחס להערכת האווירה הקבוצתית.

תוצאות השערה 7:

השערה זו מתייחסת לעליה ברמת הערכת השגת מטרות הקבוצה ומשתני אופי הקבוצה על פי גורמים חוץ קבוצתיים. נבדק ההבדל בין לפני ההשתתפות ולאחריה. היות וההשערה מבוססת על משתנים נומינלים, הממצאים עובדו באמצעות ניתוח χ^2 . התוצאות מוצגות בטבלה 14.

טבלה מס' 14:

בדיקת ההבדלים בהערכת מטרות ואופי הק.ל.ה. ביחס לגורמי חוץ לפני ואחרי ההשתתפות על פי מבחן χ^2 (באחוזים, N=15)

מובהקות χ^2	אחרי		לפני		המשתנה
	מעוניין	לא מעוניין	מעוניין	לא מעוניין	
ל.מ.	73	27	80	20	לפתוח את הקבוצה לחברים נוספים
ל.מ.	60	40	39	61	ליצור קשר עם המשטרה
ל.מ.	65	35	65	35	להשתתף בפעילויות ציבוריות

עיון בטבלה מצביע כי כל המשתנים שנבדקו לא נמצאו מובהקים ועל כן השערה 7 לא אוששה. אין עליה ברמת הערכת השגת מטרות הקבוצה ומשתני אופי הקבוצה על פי גורמים חוץ קבוצתיים.

ברמה תיאורית נמצאה ירידה קלה בנכונות המשתתפים לפתוח את הקבוצה לחברים נוספים. היתה עליה בנכונות המשתתפים ליצור קשר עם המשטרה, וזאת בהתאם להשערה.

חלק ג': תוצאות ההשערות המתיחסות לניבוי השתתפות החברים בק.ל.ה. על פי משתנים שונים.

לצורך ניבוי המשתתפים והלא משתתפים בקבוצות ק.ל.ה. יש להבחין בין השערה 8 לבין השערות 10,9 ו-11. מודל הניבוי שנבנה להשערה 8 הינו נתוח X^2 , עקב אופיים הנומנלי של המשתנים הכלולים בהשערה זו. השערות 11,10,9 כוללות משתנים אורדינליים ומעלה, כך שעבורם נבנה מודל רגרסיה. בנוסף לניבוי המשתתפים בק.ל.ה. על פי מודל רגרסיה בוצעו גם נתוחי שונות חד-כיווניים לבדיקת ההבדלים בין משתתפים ולא משתתפים, גברים ונשים, ביחס לממוצעי המשתנים המנבאים השונים, ראה השערות 9,10,11.

להלן התוצאות שהתקבלו לכל אחד ממשתני הניבוי על פי סדר ההשערות.

תוצאות השערה 8:

לבדיקת ניבוי ההשתתפות בקבוצה ביחס למשתני רקע נומינליים נעשה ניתוח X^2 . רמת המובהקות של הניתוח קובעת את מידת ההבדל הקיים בין המשתתפים ללא משתתפים ביחס לכל משתנה רקע, ומהווה מדד למידת הניבוי.

בטבלה מס'. 15 מוצגת טבלת שכיחות של ארץ לידה ביחס למשתתפים ולא משתתפים.

טבלה מס' 15:

התפלגות ארץ הלידה בין המשתתפים ללא משתתפים על פי מבחן X^2 (N=31)

משתתפים	לא משתתפים	ארץ לידה
9 41%	13 59%	ישראל
2 40%	3 60%	אסיה אפריקה
4 100%	0%	אירופה אמריקה

$$X^2(2)=4.9, P=0.08$$

משתנה ארץ הלידה מנבא את ההשתתפות בקבוצה ברמה של $p < 0.08$. בקבוצת המשתתפים היתה התפלגות מכל הסוגים. ובקבוצת הלא משתתפים לא היו אנשים מאירופה. בטבלה מס. 16 מוצגים שכיחויות ו- X^2 על משתנה ארץ מוצא האב בין משתתפים ולא משתתפים.

טבלה מס' 16:

התפלגות ארץ מוצא אב בין משתתפים ולא משתתפים על פי מבחן χ^2 (N=31)

משתתפים	לא משתתפים	ארץ מוצא אב
2 100%	0	ישראל
6 27%	16 73%	אסיה אפריקה
7 100%	0	אירופה אמריקה

$\chi^2 (2)=13.52, P=0.00$

יש הבדל מובהק בארץ מוצא האב אצל משתתפים ולא משתתפים. בקבוצת המשתתפים היתה התפלגות מכל הסוגים ואילו בקבוצת הלא משתתפים היו רק מאסיה-אפריקה.

בטבלה מספר 17 שכיחויות ו- χ^2 על המשתנה "האם יש לך מקצוע?" בין משתתפים ולא משתתפים.

טבלה מס' 17:

התפלגות מקצוע בין משתתפים ולא משתתפים על פי מבחן χ^2 (N=31)

משתתף	לא משתתף	המשתנה
10 40%	15 60%	יש מקצוע
5 83%	1 17%	אין מקצוע

$\chi^2 (1)=3.63, P=0.05$

נמצא באופן מובהק כי בקרב המשתתפים ישנם יותר חסרי מקצוע מאשר בקרב הלא משתתפים.

בטבלה 18 מוצגת התפלגות ו- χ^2 על המשתנה "האם היתה אלימות במשפחת המוצא?" על משתתפים ולא משתתפים.

טבלה מס' 18:

התפלגות אלימות במשפחה המוצא בין משתתפים ללא משתתפים על פי מבחן χ^2 (N=31)

המשתנה	לא משתתפים	משתתפים
היתה אלימות במשפחה המוצא	9 69%	4 31%
לא היתה אלימות במשפחה המוצא	7 39%	11 61%

$$\chi^2 (1) = 2.78, P < .05 \quad P = 0.09$$

קימת נטיה למובהקות ומתקבל כי בקרב אלה שלא היתה אלימות במשפחה יש נטיה יותר גבוהה להשתתף בקבוצה בהשוואה לאלה שהיתה אלימות במשפחה.

לא נמצאו הבדלים מובהקים. משתני הרקע הבאים לא נמצאו מנבאים - מצב משפחתי, סוג השכלה, מצב העבודה כיום, והאם היתה אלימות כלפי הנבדק במשפחה המוצא.

לסיכום, ניתן לנבא מידת השתתפות על פי ארץ לידה, מוצא אב, מקצוע ורמת אלימות במשפחה בהתאם להשערה 8.

להלן יוצגו תוצאות השערות הניבוי על משתני רקע אינטרוואליים (9-9א), משתני שביעות רצון (10-10א), ומשתני אישיות (11-11א) על פי מודל הרגרסיה וניתוחי השונות בהתאם.

תוצאות השערה 9

לבדיקת ניבוי ההשתתפות בקבוצה ביחס למשתני רקע אינטרוואלים נעשה ניתוח רגרסיה.

בטבלה מס' 19 מוצגים המשתנים המנבאים את ההשתתפות בק.ל.ה. ביחס למשתני הרקע האינטרוואלים, על פי מודל הרגרסיה.

טבלה מס' 19:

ניבוי ההשתתפות בק.ל.ה. על פי משתני רקע בניתוח רגרסיה.

המשתנה	B	BETA	P
Intercept	-2.02	—	0.64
סדנא *	-0.07	-0.41	0.08
צפיפות **	-0.62	-0.16	0.64
גיל	0.46	1.46	***0.003
מספר נישואין	-2.06	-0.38	0.12
מספר שנות השכלה	-0.40	-0.39	0.17
גיל הילד הקטן	0.11	0.19	0.52
מספר הילדים	1.39	0.93	0.11
מספר שנות נישואין	0.33	1.02	0.06
גיל הילד הגדול	0.35	1.14	0.09

יחס השונות המוסברת ע"י כל המשתנים הנ"ל 0.497 *** $p < 0.00$

* משתנה "סדנא" = מתליחס למספר החודשים שעברו מסיום סדנת למידה מגמילה מאלימות עד לתחילת ההשתתפות בק.ל.ה.

** משתנה "צפיפות" = מוגדר על פי היחס שבין מספר הנפשות בבית לחלק למספר החדרים.

עיון בטבלה מראה כי הגיל הוא המנבא הטוב ביותר באופן חיובי ובצורה מובהקת ($p < 0.00$) את ההשתתפות בק.ל.ה. עם העליה בגיל קיימת נטיה חזקה יותר להשתתף בק.ל.ה..

משתנה "סדנא" המתייחס למספר החודשים שעברו מסיום סדנת הלמידה מגמילה מאלימות עד לתחילת ההשתתפות בק.ל.ה. מנבא באופן קרוב למובהק ($p < 0.08$) את השתתפות האנשים. ככל שמשך הזמן ארוך יותר כן תהיה נשירה של אנשים שימנעו מלהשתתף בק.ל.ה..

כמו כן מספר שנות נישואין וגיל הילד הגדול נוטים לנבא השתתפות בק.ל.ה. אך בכיוון שלילי. כלומר: ככל שזמן הנישואין ארוך יותר וגיל הילד הגדול גבוה יותר קיימת נטיה להשתתף בק.ל.ה. באופן הנוטה למובהקות ($p < 0.06$ למספר שנות נישואין, $p = 0.09$ לגיל הילד הגדול).

לסיכום: גיל, סדנא, שנות נישואין, גיל הילד הגדול מנבאים השתתפות בק.ל.ה..

תוצאות השערה 9א:

לבדיקת ההשערה, שהמשתתפים בק.ל.ה. ימצאו גבוהים יותר בגיל, במספר שנות נישואים, ובמספר שנות השכלה בוצעו ניתוחי שונות חד כיווניים לפי סדר המשתנים שנבדקו בהשערה 9 על פי מודל הרגרסיה. להלן יוצגו ניתוחי השונות בעלי משמעות לניבוי.

A - גיל: נתוח שונות חד כיווני שנערך על משתנה הגיל נתקבל מובהק $F(3,27) = 3.31$; $p < 0.03$

בטבלה מס' 20 מוצגים ממוצעים וסטיות התקן של 4 קבוצות המשתתפים ביחס לגיל

טבלה מס' 20.

ממוצעים וסטיות תקן של גיל לפי 4 קבוצות

N	ס. ת.	ממוצע	קבוצה
7	7.26	33.85	לא משתתפים גברים
9	4.56	35.89	משתתפים גברים
9	4.16	28.89	לא משתתפות נשים
6	2.28	34.00	משתתפות נשים

בנתוח דנקן לבדיקת מקור ההבדל בין הממוצעים נמצא כי גברים-משתתפים הם המבוגרים ($M = 35.89$) בהשוואה לקבוצת הלא משתתפות-נשים ($M = 28.89$). באופן כללי ניתן לומר כי הנשים הלא משתתפות הן הצעירות מכולן. המשתתפים בקבוצה הם בעלי גיל גבוה יותר מהלא משתתפים, מעבר להבדלי מין. כלומר, גם כאן וגם ברגרסיה נתקבל כי משתנה הגיל מנבא השתתפות בק.ל.ה..

B - מספר שנות נישואין: נתוח השונות לגבי מספר שנות נישואין לא נתקבל מובהק אך ברמה תיאורית המשתתפים בק.ל.ה. נשואים יותר זמן מהלא משתתפים. משתנה זה נוטה לניבוי מובהק גם במודל הרגרסיה.

טבלה מס' 21:

ממוצעים וסטיות תקן של מספר שנות נישואים לפי 4 קבוצות.

N	ס. ת.	ממוצע	קבוצה
7	6.39	9.86	לא משתתפים גברים
9	6.34	11.00	משתתפים גברים
9	4.11	8.89	לא משתתפות נשים
6	3.12	12.83	משתתפות נשים

C - "סדנא": ניתוח השונות על פרק הזמן שחלף בין השתתפות בקבוצת למידה מגמילה מאלימות להשתתפות בק.ל.ה. (משתנה "סדנא") נמצא נוטה למובהקות ($F(3,27) = 1.94, p < .11$).

טבלה מס' 22:

ממוצעים וסטיות תקן של משתנה "הסדנא" לפי 4 קבוצות

N	ס. ת.	ממוצע	קבוצה
7	10.37	15.29	לא משתתפים גברים
9	10.89	10.22	משתתפים גברים
9	9.39	13.89	לא משתתפות נשים
6	4.40	3.83	משתתפות נשים

מבחן דנקן מצביע על הבדל מובהק בין קבוצת גברים לא משתתפים שהגיעו לק.ל.ה. בממוצע לאחר 15.29 חודש לעומת נשים משתתפות שהגיעו בממוצע אחרי 3.8 חודש. גם משתנה זה מנבא במודל הרגרסיה.

D - שאר המשתנים: לא נמצאו הבדלים מובהקים בין ארבעת הקבוצות לגבי מספר הפעמים שבני הזוג היו נשואים, מספר הילדים של בני הזוג, גיל הילד הקטן והגדול, צפיפות ומספר שנות השכלה. כלומר, משתנים אלה לא מנבאים השתתפות בק.ל.ה..

לסיכום השערות 9, 9א. קיימת הפיפה בזיהוי המשתנים המנבאים: גיל המשתתף, סדנא, מספר שנות נישואין. ואילו משתנה גיל הילד הגדול מנבא ברגרסיה אך אינו מובהק בגיתוח השונות.

תוצאות השערה 10:

לבדיקת השערה 10 בדבר ניבוי השתתפות החברים בק.ל.ה. על פי משתנה שביעות הרצון נעשה ניתוח על פי מודל הרגרסיה.

בטבלה מס' 23 מוצגים המשתנים המנבאים את ההשתתפות בק.ל.ה. והמתיחסים לשביעות רצון בתחומים שונים, על פי מודל הרגרסיה.

טבלה מס' 23:

ניבוי משתתפים בק.ל.ה. ע"פ משתני שביעות רצון בניתוח רגרסיה

המשתנה	B	BETA	P
Intercept	3.52	—	0.11
להסתדר טוב יותר במשפחה	0.86	0.42	0.08
שביעות רצון מעבודה	-0.02	-0.02	0.90
שביעות רצון מחברה	0.57	0.24	0.21
רמת חיים	-0.12	-0.05	0.76
שביעות רצון מהכנסה	-0.20	-0.12	0.47
להסתדר טוב יותר בעבודה	0.39	0.35	0.14
שביעות רצון מחיי נישואין	-0.54	-0.73	***0.001
להסתדר טוב יותר בחברה	-1.14	-0.68	*0.02

יחס השונות המוסברת ע"י כל המשתנים הנ"ל היא 0.59 *** $p < .001$

* $p < .05$

עיון בטבלה מספר 23 מעלה כי משתנה שביעות הרצון מחיי נישואין מנבא בצורה מובהקת ביותר את ההשתתפות בקבוצה ($p < 0.001$) אולם בצורה שלילית כלומר: ככל ששביעות הרצון מחיי הנישואין נמוכה כן גוברת ההשתתפות בקבוצה.

מימצא דומה התקבל ביחס לציפיה להסתדר טוב יותר בחברה. אנשים שהביעו תחושה שהם מסתדרים טוב יותר בחברה נטו פחות להשתתף בק.ל.ה. ($p < 0.02$).

במשתנה המתיחס לציפיה להסתדר טוב יותר במשפחה נתקבל כי אנשים שהביעו ציפיה להסתדר טוב יותר במשפחה נטו יותר להשתתף בק.ל.ה.. המשתנה כאן נוטה להיות מובהק ($P < 0.08$), שאר המשתנים לא מנבאים השתתפות בק.ל.ה..

ניתוח שונות ביחס להשערה 10א:

לבדיקת ההשערה שמשתתפים בק.ל.ה. יהיו נמוכים יותר בשביעות הרצון מחיי משפחה, חברר ועבודה בוצעו ניתוחי שונות חד-כיווניים לפי סדר המשתנים שנבדקו על פי מודל הרגרסיה. להלן יוצגו תוצאות ניתוחי השונות שנתקבלו באופן מובהק.

A - שביעות רצון מחיי נישואין: ניתוח שונות חד כיווני שנערך על שביעות הרצון מהנישואין, נתקבל מובהק $F(3,27) = 6.67, p < 0.00^{***}$

בטבלה מוצגים ממוצעים וסטיות התקן של רמת שביעות הרצון מחיי הנישואין בחלוקה לפי סוג הקבוצה

טבלה מס' 24

ממוצעים וסטיות תקן על רמת שביעות הרצון מחיי הנישואין לפי 4 קבוצות

N	ס. ח.	ממוצע	קבוצה
7	1.77	7.19	לא משתתפים גברים
9	1.32	5.55	משתתפים גברים
9	2.06	5.74	לא משתתפות נשים
6	2.29	2.64	משתתפות נשים

הטבלה היא בסולם מ-0 עד 10:
 0=נמוך 10=גבוה

בניתוח דנקן לבדיקת הבדלי ממוצעים נתקבלו הבדלים מובהקים בין קבוצה 4 ל-1, כלומר קבוצת הגברים הלא משתתפים בטאה שביעות רצון גבוהה (7.19) בהשוואה לקבוצת הנשים המשתתפות (2.64). קבוצת הנשים הלא משתתפות בטאה שביעות רצון גבוהה מהנשים המשתתפות (5.7 לעומת 5.5 בהתאמה) כמו כן קבוצת הגברים המשתתפים נבדלים ברמת שביעות הרצון מקבוצת הנשים המשתתפות (5.55 לעומת 2.65 בהתאמה). כלומר הנשים המשתתפות הביעו את שביעות הרצון הנמוכה ביותר בהשוואה לשאר 3 הקבוצות. כל זאת בהתאם לתוצאות במודל הרגרסיה לניבוי.

B - להסתדר טוב במשפחה: בניתוח שונות חד-כיווני שנערך על הציפיה "להסתדר טוב יותר במשפחה"
 נתקבל הבדל מובהק $F(3,27) = 2.96$ $P < 0.004^{**}$ בכוון המשתתפים.

בטבלה מס' 25 מוצגים ממוצעים וסטיות תקן על המשחנה להסתדר טוב במשפחה לפי סוגי הקבוצות.

טבלה מס' 25

ממוצעים וסטיות תקן על המשחנה להסתדר טוב יותר במשפחה לפי 4 קבוצות.

N	ס. ת.	ממוצע	קבוצה
7	1.11	2.71	לא משתתפים גברים
9	0.66	3.78	משתתפים גברים
9	0.66	3.22	לא משתתפות נשים
6	0.52	3.67	משתתפות נשים

הטבלה היא בסולם מ-1 עד 4:
 1 = גבוה 4 = נמוך

בניתוח דנקן נמצא כי גברים משתתפים מצפים להסתדר טוב יותר במשפחה (3.78) בהשוואה לגברים לא משתתפים (2.71). כמו כן נשים משתתפות הן בעלות ציפיות גבוהות יותר להסתדר טוב יותר במשפחה (3.67) בהשוואה לגברים לא משתתפים (2.71) באופן מובהק ($p < .05$). כל זאת בדומה לניבוי ברגרסיה.

C - שאר המשתתפים: לא נמצאו הבדלים מובהקים בין ארבעת הקבוצות במשתני שביעות הרצון מעבודה, מחברה מרמת הכנסה, רמת חיים, מצב בריאות, ציפיה להסתדר טוב יותר בעבודה ובחברה.

לסיכום תוצאות השערות 10 ו-10א: משתנים שנתקבלו מנבאים הם שביעות רצון מחיי נישואין, נטיה להסתדר במשפחה. ציפיה להסתדר בחברה לא נמצא מובהק בניתוח שונות.

תוצאות השערה 11:

לבדיקת השערה 11 בדבר ניבוי השתתפות החברים בק.ל.ה. על פי משתני אישיות נעשה ניתוח על פי מודל הרגרסיה.

בטבלה מס. 26 מוצג מודל של ניתוח רגרסיה לניבוי השתתפות ע"פ משתני אישיות.

טבלה מס' 26:

ניתוח השתתפות ע"פ משתני אישיות בניתוח רגרסיה

המשתנה	B	BETA	P
Intercept	1.67	—	0.23
הגנתיות	-0.06	-0.14	0.70
אימפולסיביות	0.23	0.58	0.10
אגרסיביות	-0.03	-0.06	0.85

יחס השונות המוסברת ע"י כל המשתנים הנ"ל 0.24

עיון בטבלה מעלה כי משתני האישיות ככלל אינם מנבאים השתתפות בק.ל.ה. ניתן להצביע על מימד האימפולסיביות כבעל נטיה לניבוי אך לא בצורה מובהקת ($p < 0.10$).

ניתוח שונות ביחס להשערה IIא:

לבדיקת תוצאות ההשערה שמתתפים בק.ל.ע ימצאו גבוהים יותר במשתני האישיות - אימפולסיביות, אגרסיביות והגנתיות בוצע ניתוח שונות חד כיווני.

ניתוח השונות לגבי משתני האישיות בוצע רק לגבי גברים ($N = 15$) התוצאות מראות כי לא נמצאו הבדלים מובהקים לגבי כל משתני האישיות בין גברים משתתפים לבין לא משתתפים.

בטבלה מס. 27 מוצגים ממוצעים וסטיות תקן על משתני אישיות בין משתתפים ללא משתתפים, גברים בלבד.

טבלה מס' 27:

ממוצעים וסטיות תקן של המשתתפים בהשוואה ללא משתתפים גברים על
משתני האישיות

מובהקות F	משתתפים			לא משתתפים			משתנים
	N	ס.ת.	ממוצע	N	ס.ת.	ממוצע	
ל.מ.	9	2.58	9.77	7	3.80	8.85	תוקפנות
ל.מ.	9	4.43	6.88	7	3.04	4.71	אימפולסיביות
ל.מ.	9	3.12	7.66	7	4.15	7.71	הגנחיות

למרות שלא נמצאו הבדלים מובהקים ניתן להצביע ברמה תאורית על תוקפנות ואימפולסיביות גבוהים יותר
אצל המשתתפים.

לסיכום השערות 11 ו-11א: נתקבל כי משתני אישיות לא נמצאו מנבאים השתתפות בק.ל.ה. הן על פי מודל
הרגרסיה והן על פי מבחן ניתוח השונות.

ממצאים נוספים מעבר להשערות

א. עמדות המשתתפים לפני ואחרי ע"פ "יומן כעס"

בשאלון "יומן כעס" נבדקו מספר עמדות של המשתתפים לפני ואחרי השתתפות בק.ל.ה. ההבדלים נמדדו על
פי מבחן ז' תלוי. כמו כן נבדקה מידת ניבוי ההשתתפות לפי העמדות השונות במודל רגרסיה.

בטבלה מס' 28 מוצגים ממוצעי עמדות המשתתפים לפני ואחרי ההשתתפות בק.ל.ה. על פי "יומן כעס".

טבלה מס' 28:

ניבוי ההשתתפות על פי עמדות שונות מ"יומן כעס" בניתוח רגרסיה

המשתנה	B	BETA	P
Intercept	4.63	—	*0.03
הגבר הוא היחיד שצריך לפרנסת המשפחה	-0.07	-0.04	0.80
לנשים קשה להבין דברים שקשורים לעולם שמחוץ לבית	-0.57	-0.43	*0.03
אשה שאוהבת את בעלה לא תחפש חברה מחוץ לבית	0.68	0.59	**0.003
על האישה להסכים תמיד כשבעלה רוצה לשכב איתה	0.85	0.40	*0.04
לפעמים צריך להכות את האשה	-1.33	-0.52	**0.01

p<0.01**

יחס השונות המוסברת ע"י כל המשתנים הנ"ל הוא 0.46

p<0.05*

עיון בטבלה מעלה כי העמדות מנבאות בצורה מובהקת את ההשתתפות בק.ל.ה..

- נבדקים החושבים כי אשה האוהבת את בעלה לא תחפש חברה מחוץ לבית יטו להשתתף בק.ל.ה. (p < 0.003)
- נבדקים הסבורים כי לפעמים צריך להכות את האשה נוטים פחות להשתתף בק.ל.ה. (p < 0.01)
- נבדקים החושבים שלנשים קשה להבין דברים בעולם שמחוץ לבית נוטים פחות להשתתף בק.ל.ה. (p < 0.03)
- נבדקים הסבורים כי על האישה להסכים תמיד לשכב עם בעלה נוטים יותר להשתתף בק.ל.ה. (p < 0.04)

נבדק גם הניבוי של סוגי הכעס השונים לפי פריטים מ"יומן כעס" - כעס פיזי, מילולי של הנבדק או של בן זוגו. מתברר כי כל הפריטים הנ"ל אינם מנבאים השתתפות בק.ל.ע..

ב. הערכת הישגי הנבדקים את הסדנאות לגמילה מאלימות במשפחה

כל 31 נבדקי המחקר הם בוגרי סדנאות לגמילה מאלימות במשפחה, על-כן בשלב הראשון של המחקר נמדדה מידת הערכתם את הישגיהם בסדנאות. בפני הנבדקים הוצגו 12 משתנים אשר נכללו בנושאי למידה וכמטרות שינוי והקניה בסדנאות הנ"ל. הנבדקים העריכו את מידת הלמידה בסולם הנע מ-1 ל-4. 1 = בכלל לא, 2 = מעט, 3 = הרבה, 4 = הרבה מאד.

להלן ייבלה המציגה את דרוג הערכת המשתנים בסדר יורד ע"פ ממוצעייהם, מהמשתנה שהוטיך גבוה ביותר, עד לנמוך ביותר.

טבלה מס. 29: דרוג ממוצעי (*) משתני הלמידה מהסדנאות

הממוצע	המשחנה
3	יכולת הבנה אח בן/בת הזוג
3	יכולת לכבד אח בן/בת הזוג
3	יכולת לנהל מו"מ עם בן/בת הזוג
3	יכולת לעמוד בהתחייבות עם בן/בת הזוג
3	יכולת לקבל אחריות
3	טכניקות בשליטה עצמית בכעס
3	בזמן עימות לקחת פסק זמן
3	בזמן עימות לקבל פסק זמן
2.7	בזמן עימות לדבר לעצמך
2.6	טכניקות תקשורת חדשות
2.6	בזמן עימות לצאת בשקט
2.4	יכולת לערוך חוזה עם בן/בת הזוג

* הממוצעים הם על סקלה שבין 1 ל-4
ככל שהממוצע גבוה יותר, הערכת הלמידה גבוהה יותר.

עיון בטבלה מראה כי מידת השגי משתני הלמידה מהסדנאות הוערכה מרמה בינונית ומעלה עד לרמה גבוהה.

ג. השפעת הזוגיות על מידת השינוי והניבוי של משתני המחקר

נתוחי ז ונתוחי שונות שבוצעו על מנת לבדוק השפעה של המצאות זוגות נשואים בקרב שתי הקבוצות בהשוואה לבודדים לא נמצאו מובהקים.

נמצאה מגמת עליה מתונה בהתמדה בהשתתפות בקבוצה אך לא נמצאו כל מגמות ברורות בהשפעת הזוגיות על מידת השינוי והניבוי שנחקרו.

פרק ו': סיכום ודיון

המחקר נועד לעקוב ולהעריך את השפעת קבוצה לעזרה הדדית לבוגרי סדנאות לגמילה מאלימות במשפחה.

המחקר הציב שתי מטרות בסיסיות - בדיקת שינוי ובדיקת ניבוי. המטרה הראשונה - מדידת השינוי בהתנהגות. המשתתפים בקבוצה ובתפיסתם את הקבוצה, כקבוצה לעזרה הדדית, לאחר שנת השתתפות. בדיקת השינוי הוא מדד לאפקטיביות הקבוצה. המטרה השנייה - זיהוי המשתתפים המנבאים השתתפות בק.ל.ה.. זיהויים יתרום לבחירה וברירה יעילה יותר של המועמדים לקבוצות.

לצורך המחקר נמדדו משתנים רבים - משתני רקע, משתני התנהגות, משתני אישיות ועמדות. בדיקת השינוי נעשתה במדידה של לפני ואחרי שנת השתתפות בקבוצה ובהשוואת המדידות במבחן t תלוי ובמבחני X^2 . בדיקת הניבוי נעשתה על פי מבחן הרגרסיה ובניתוחי שונות של המשתנים שנבדקו.

בבדיקת השינוי נמצאו הבדלים בין שתי המדידות, אך במעט משתנים נתקבלו הבדלים מובהקים. הגורם העיקרי לכך הוא מספר הנבדקים שהלך והצטמצם מתחילת המחקר עד לשלב הסופי. לממצאים שלא יצאו מובהקים יש להתייחס ברמה תאורית שאף היא בעלת ערך, להצביע על מגמה וכיוון.

כיוון השינוי נמצא במספר תוצאות באופן מובהק בניגוד להשערות. ברוב התוצאות, הן במשתני ההתנהגות, הן במשתני העמדות והן במשתני האישיות, אין אישור להשערות. ברמה תיאורית מגמת התוצאות היא בניגוד להשערות. בבדיקת הניבוי להשתתפות בק.ל.ה. נמצא אישור להשערות. המשתתפים בק.ל.ה. שונים במימדים שונים מאלה שלא משתתפים.

ראוי לציין כי בשתי המדידות, כלומר במשך כל תקופת ההשתתפות בק.ל.ה., לא דווח על אלימות פיזית. לעומת זאת נמדדה עליה מתונה ברמת האלימות המילולית. אף זאת לא היתה מובהקת. על סקלה שבין 0 ל-10 הממוצע נע סביב ציר האמצע. ממצא זה הוא ממצא חיובי. אמנם השערת המחקר בדבר ירידה בהתנהגות אלימה לא הוכחה בבדיקה סטטיסטית, אך בניתוח איכותי של הממצאים ניכרת מגמה חיובית של ירידה ברמת ההתנהגות האלימה.

ביחס לדרכי ההתמודדות בעימות ואופן סיומו לא נמצאו הבדלים מובהקים, אף לא כיוון מגמתי. ברמה תיאורית נמצאה מגמה של עליה בשימוש בפסק זמן, דיבור עצמי ויציאה בשקט.

בסיכום הממצאים בדבר ההבדלים ברמת שביעות הרצון בתחומי המשפחה, החברה והעבודה, נמצאה מגמה של ירידה בכל המשתנים שנבדקו ובחלקם אף באופן מובהק. הירידה ברמת שביעות הרצון מהעבודה נמצאה

מובהקת ($p < 0.01$). כמו כן נמצא הבדל שלילי מובהק בין רמת הציפיות ומידת מימושן בשלושת התחומים הנ"ל. יתכן כי דוקא ההשתתפות בקבוצה העלתה את הציפיות לשביעות רצון גבוהה יותר בחיי המשפחה, החברה והעבודה וכאשר הציפיות לא מומשו הערכת שביעות הרצון ירדה באופן משמעותי.

ברוב המשתנים שבדקו את מידת הציפיות מהק.ל.ה. לעומת מידת מימושן - משתני מטרה ואופי, תוך וחוקן קבוצתיים - ניתן לאמר, כי על פי התוצאות שהתקבלו, הקבוצה לא ענתה על הציפיות של המשתתפים. יש לציין כי ציפיות הן השאיפה לאידיאלי ואילו מימושן הוא המצב הראלי. מטבע הדברים שיהיה פער בין שאיפה למצב נתון ועל פי רוב יהיה פער שלילי בין האידיאלי למצב הראלי. על כן הפער בין הציפיות מהקבוצה לאזי מימושן אינו מפתיע. יתר על כן, יש מקום להניח, שבאוכלוסייה ספציפית זו, המרוכזה בחסכים אישיים וחברתיים, הן השאיפות והן ההישגים יוערכו בסטייה מהנורמה. הערכת השאיפות תהיה גבוהה מהאפשרי ואילו הערכת ההישגים תהיה נמוכה מהמציאות.

בבדיקת סוגי הפעילות החברתית ושכיחותן נמצאו הבדלים מובהקים בכל המשתנים שנמדדו. נמצא כי עלתה שכיחות הפעילות החברתית על סוגיה השונים באופן מובהק. ממצא זה יכול להצביע בעקיפין על עליה ברמת שביעות הרצון מחיי החברה. אין להעמידו כסתירה לממצא קודם בדבר ירידה בשביעות הרצון מחיי החברה, שכן על אף שחלה עליה משמעותית בשכיחות ובאופן הביטוי החברתי, עדיין חיי החברה אינם משביעים רצון במידה מספקת.

בבדיקת משתני האווירה הקבוצתית, נמצא שאין הבדל בין הקבוצות. הערכת המאפיינים, כמו: לכידות תמיכה, הבעה, סדר וארגון וכו' נמצאו מרמה בינונית עד גבוהה וזאת בהתאמה להשערות בדבר אופי הקבוצה.

להשערה בדבר שינוי במשתני האישיות - אגרסיביות אימפולסיביות והגנתיות - לא נמצאה הוכחה. לא חלה ירידה ברמת המשתנים הנ"ל בסוף שנת השתתפות בק.ל.ה., כי אם להיפך. נמצאה עליה בכל המשתנים. יש להתייחס להבדל ברמה תיאורית בלבד, שכן ההבדלים לא נמצאו מובהקים. ניתן להסביר ממצא זה בהנחה כי בבדיקה הראשונה ניסו המשתתפים להסתיר, להסוות אולי אף להכחיש תכונות אלה ואילו בבדיקה שניה לאחר שנת השתתפות בקבוצה היתה יותר פתיחות הן לגבי עצמם והן לגבי המחקר. החברים היו יותר בטוחים בעצמם, באפשרות הביטוי הגלוי והאמיתי.

ברמה תאורית, תכונות אלה נמצאו גבוהות יותר באוכלוסיית המחקר בהשוואה לנורמות מבוגרים על פי ג'קסון, אך יש להיזהר בהסקת מסקנות, שכן ההבדלים לא נמצאו מובהקים.

אי הוכחתה של השערה זו בדבר שינוי במשתני האישיות מתיישבת עם הספרות המודרנית העוסקת בנושא האלימות, הטוענת שאין לזהות משתני אישיות ספציפיים באוכלוסייה האלימה וכן בדבר ההנחה שלא ניתן להביא לידי שינוי במשתני אישיות, אלא ברמת ההתנהגות. אף לשינויים אלה לא די בפרק זמן של שנה.

בדיקת הניבוי נערכה על משתני רקע, שביעות רצון ואישיות. בדיקת משתני הרקע המנבאים העלתה כי קבוצת המשתתפים היא קבוצה הטרוגנית מבחינת המוצא. רב החברים שהשתתפו הם חסרי מקצוע. קיימת נטייה גבוהה יותר להשתתפות חברים שלא היתה אלימות במשפחת מוצאם. ניתן להסביר ממצא זה בהנחה שכאשר יש היסטוריה של אלימות משלימים איתה כנורמה מקובלת או שאין כוחות לשינוי מפחד, איום, חולשה או חוסר תקווה. לעומת זאת כאשר לא היתה אלימות במשפחת המוצא יש את הכח להתקומם ולשנות. יתכן גם שבמשפחות בהן היתה אלימות יש חומה של שתיקה מסביב לנושא ואילו במשפחות שלא היתה אלימות ניתן יותר לפתוח, לפרץ החוצר ולחפש פתרונות.

נמצא כי משתנה הגיל הוא המנבא הטוב ביותר להשתתפות בק.ל.ה. עם העליה בגיל קיימת נטייה יותר להשתתף בק.ל.ה.. ממצא זה נמצא מובהק. כנראה שיש צורך בבשילות המתאימה. כמו כן נמצא כי מספר שנות הנישואים הוא גורם מנבא, ככל שמספר שנות הנישואין גבוה יותר, כן תעלה ההשתתפות בק.ל.ה., כנראה, גם כאן לזמן יש משמעות ומשקל חיובי, לצורך השינוי.

נמצא כי ככל שעבר יותר זמן בין סיום סדנאות הלמידה לגמילה מאלימות לבין התחלת הק.ל.ה. כן עלה אחוז הנשירה בין המשתתפים בק.ל.ה..

מבדיקת מבחני הניבוי על משתני שביעות הרצון עלה כי ככל שביעות הרצון מחיי הנישואין נמוכה, כן עלתה השתתפות בק.ל.ה.. ככל שהסתדרו פחות טוב בחברה, כן עלתה ההשתתפות בק.ל.ה.. ככל שציפו ללמוד להסתדר טוב יותר במשפחה, כן עלתה ההשתתפות בק.ל.ה.. כללית, ככל שהיתה יותר מצוקה, עלתה ההשתתפות בק.ל.ה. ממצאים אלה תואמים את השערות המחקר.

בבדיקת מבחני הניבוי על פי משתני האישיות לא נמצא שהם מנבאים השתתפות בק.ל.ה.. ברמה תאורית ניתן להצביע על רמת תוקפנות ואימפולסיביות גבוהות יותר אצל המשתתפים. ממצאים אלה עולים בקנה אחד עם ממצאי בדיקת השינוי במשתני האישיות.

מעבר להשערות נמצא כי משתני ההתנהגות לא נמצאו מנבאים השתתפות בק.ל.ה. ואילו עמדות המשתתפים ביחסי גברים-נשים במשפחה מנבאים בצורה מובהקת את ההשתתפות בק.ל.ה. כללית ניתן לומר כי עמדות גבריות שוביניסטיות מנבאות השתתפות בק.ל.ה..

בהתרשמות כללית מהערכת ק.ל.ה. ניתן להסיק כי נשמרו הישגי הקבוצות הטיפוליות, מהעובדה שהאלימות לא חזרה בתקופת הק.ל.ה. וכן העמדות שבוטאו ע"י אנשי הק.ל.ה. הביעו אוריינטציה של התרחקות מאלימות ושל אימוץ טכניקות התמודדות עם כעס ועם מצבי לחץ. כל זאת מביא להנחה שקבוצות הק.ל.ה. אכן שימרו את ההישגים בקבוצות הטיפוליות.

לכל תוצאות המחקר יש להתייחס כסימני דרך וכבסיס וגירוי לבדיקות נוספות שכן למחקר זה שתי מגבלות מכריעות האחת שנערך על אוכלוסייה ספציפית, שאינה מהווה מדגם להכללה ולהסקת מסקנות והשנייה מספר הנבדקים הקטן שמנע מהתוצאות לעמוד במבחן המובהקות.

ביבליוגרפיה

1. אור, ש. (עריכה) (1980). על אלימות ואל אלימות. ספר הכינוס הארצי של עוסי"ם בישראל. תל-אביב.
2. איילון ע., (1986). איזון עדין - התמודדות במצבי לחץ במשפחה. תל-אביב: ספרית הפועלים.
3. גדרון, ב., הרטמן, ה., דגני-זמל, י. (1988). הורים לחולי נפש: לחצים התמודדות ודפוסי עזרה עצמית במסגרת "אנוש". באר-שבע: אוניברסיטת בן-גוריון.
4. גירון, י. (1980). מגבלות מול סיכויים בהתערבות הטיפולית. מתוך אור, ש. (עריכה), על אלימות ואל אלימות. ספר הכינוס הארצי של עוסי"ם בישראל, תל-אביב.
5. סגל, ס., פינטון, נ., עובדיה, ד. (1989). מפעל מיוחד לגמילה מאלימות במשפחה. ירושלים: המוסד לביטוח לאומי.
6. Bandura, A. (1969). *Social Learning and Personality Development*. New Jersey: Prentice, Hall.
7. Borman, R.S. (1975). *Exploration in Self Help and Mutual Aid*. New York: Northwestern University
8. Brown, R., et al. (1986). *Social Workers at Risk*. London: Macmillan.
9. Gartner, A., Riessman, F. (1977). *Self Help in Human Series*. San Francisco: Jussy Bass.
10. Jackson, D.N. (1984). *Personality Research Manual*. Michigan: Sigma Assessment System, Inc.
11. Kalmus, D. (1984). The intergenerational transmission of marital aggression. *Journal of Marriage and the Family*, 46, 1-2.
12. Katz, A., Bender, E. (1986). *The Strength in US: Self Help Groups in The Modern World*. New York: Franklin Walls.

13. Kickbouch, I., Hatch, S. (Eds.). (1983). *Self Help and Health in Europe: New Approaches in Health Care*. Copenhagen: WHO.
14. Lieberman, M.A., Borman, L.D., et al. (Eds.). (1979). *Self Help Groups for Coping with Crisis*. San Fransisco: Jussy Bass.
15. Lorenz, K. (1966). *On Aggression*.
16. Moos, R., Humphrey, B. (1974). Group Environment Scale. *Consulting Psychologists*. Palo Alto: Press Inc.
17. Silverman, P.R. (1980). *Mutual Help Groups - Organization and Development*. New York: Human Services Guides.
18. Straus, M. (1980). Sociological perspective on wife beating. in Morla Ray (ed.) *Battered Women: A Psychosocial Study*. New York
19. Straus, M., Gelles, R. (1980). *Violence In The American Family*. New York: Huber.
20. Weitzmon, J., Dreen K. (1987). Wife beating: A view of the marital dyad. *Soical Casework*, 63, (5).

נספחים

שאלון לבוגר הסדנה

שם	תאריך
מס'	י. זחוי
.1 גיל	.10 מספר הילדים הגרים בבית
.2 ארץ מוצא	.11 מספר הילדים מחוץ לבית
1 2 3 4 3 ארץ מוצא האב	12 מספר הנפשות הגרות קבוע בבית
1 2 3 4 4 ארץ מוצא האב	.13 מספר החדרים בבית
1 2 3 4 5 6 5 מספר שנות נשואין נוכחי	.14 מספר שנות השכלה
1 2 3 4 5 6 5 מספר שנות נשואין נוכחי	.15 סוג ההשכלה
1 2 3 4 5 6 5 מספר שנות נשואין נוכחי	עיוני חורני מקצועי יסודי בלבד אחר. פרט:
.6 מספר הנשואין	.16 האם יש לך מקצוע?
.7 מספר הילדים	כן לא
.8 גיל הילד הקטן	.17 מהו המקצוע שלך?
.9 גיל הילד הגדול	1 2 3 4 5 צוארון כחול צוארון לבן מקצוע חופשי בלחי מקצועי אחר. פרט:

26. האם יצאת לבקר חברים
- בשבוע האחרון
בחודש האחרון
לפני יותר מחודש
בכלל לא
- 33
האם יצאת לביקור עם בן/בת
זוגך/זוגתך?
- כן
לא
- 34
האם חברים ביקרו אצלך?
- בשבוע האחרון
בחודש האחרון
לפני יותר מחודש
בכלל לא
- 35
האם הביקור היה בשיחוף עם
בן/בת זוגך/זוגתך?
- כן
לא
- 36
האם יצאת לסרט?
- בשבוע האחרון
בחודש האחרון
לפני יותר מחודש
בכלל לא
- 37
האם יצאת לסרט עם בן/בת
זוגך/זוגתך?
- כן
לא
- 38
האם יצאת לאכול במסעדה?
- בשבוע האחרון
בחודש האחרון
לפני יותר מחודש
בכלל לא
- 39
האם יצאת לאכול עם בן/בת
זוגך/זוגתך?
- כן
לא

18. במה אתה עובד היום?
- במקצוע שלמד
אחר. פרט: _____
לא עובד
19. מדוע אתה לא עובד במקצוע שלמדך?
- לא רוצה
רוצה אך לא מוצא
אין מקצוע
אחר. פרט: _____
20. כמה זמן אינך עובד?
- (בחודשים)
21. מדוע אינך עובד?
- מובטל - מחפש עבודה
מובטל - לא מחפש עבודה
מחלה
אחר. פרט: _____
22. האם אתה מרוצה מהעבודה?
- בכלל לא מרוצה
לא מרוצה
מרוצה
מרוצה מאד
23. האם אתה מרוצה מההכנסה?
- בכלל לא מרוצה
לא מרוצה
מרוצה
מרוצה מאד
24. איך אתה מגדיר את רמת החיים שלך?
- נמוכה
בינונית נמוכה
בינונית גבוהה
גבוהה
25. איך אתה מגדיר את מצב בריאותך?
- גרוע
בינוני
טוב
מצוין

34. האם אתה מרוצה מחיי החברה? 1
2
3
4
בכלל לא מרוצה
לא מרוצה
מרוצה
מרוצה מאד
35. לפני כמה חודשים סיימת את הסדנא 41
42-43
.36 האם בילדותך נחקלה באלימות אצל בני משפחתך?
1
2
כן
לא
37. האם בילדותך סבלת מאלימות כלפיד ע"י בני משפחתך?
44
45
46
47
48
כן
לא
38. טכניקות חקשורת חדשונות 49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801

49. בזמן עימות לצאת בשקט

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

58

50. מתי הכיח את אשתך בפעם האחרונה

- 1 בשבוע האחרון
- 2 בחודש האחרון
- 3 בשלושה חודשים אחרונים
- 4 בחצי שנה אחרונה
- 5 לפני יותר מחצי שנה
- 6 בכלל לא

59

51. האם אתה מתכוון להצטרף לק.ל.ע.

- 1 כן
- 2 לא
- 3 אחר. פרט:

60

עד כמה מהדברים הבאים אתה מקבל
מחק.ל.ע

52. חיזוק הנלמד בסלנא

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

61

53. למוד ורכי החמודות נוספות

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

62

54. עזרה בהחמודות בבעיות אקטואליות

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

63

55. אילו?

56. לקבל עזרה מאחרים בקבוצה

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

64

64/א. איתך כמה זמן צדדים

- 1 דליל
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

75

57. במה?

67

58. לעזור לאנשים בקבוצה

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

68

59. לעזור לאנשים מחוץ לקבוצה

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

69

60. מפגש עם אחרים המתמודדים עם אותה בעיה

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

70

61. מפגש חברתי

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

71

62. החמודות עם הסטיגמה (הדימוי השלילי) החברתי

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

72

63. פיתוח בטחון עצמי

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

73

64. למידה להיות מנהיג

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

74

73. האם יש מקום להנחית איש
מקצוע בק.ל.ע?

- 1 כן
- 2 לא
- 3 אחר. פרט:

74. עד כמה אחת מאמין שתבוא
לפגישתו באופן קבוע?

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

75. עד כמה אחת מאמין שקבוצה
זו תעזור לך לחזק את
הנלמד בסדנא?

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

76. עד כמה אחת מאמין שקבוצה
זו עשויה לחרוס לאיכות
חייך?

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

77. אם אינך משתתף בק.ל.ע עד כמה
מהסיבות הנזכרות מתאימות לך

- 1 בכלל לא נכון
- 2 לא נכון
- 3 נכון
- 4 נכון מאד

78. הסדנא הספיקה לי

- 1 בכלל לא נכון
- 2 לא נכון
- 3 נכון
- 4 נכון מאד

65. להסתדר טוב יותר בעבודה

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

66. להסתדר טוב יותר בחברה

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

67. להסתדר טוב יותר במשפחה

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

68. לגייס גורמי חוץ לסיוע
בהחמודות עם בעיה האלימות

- 1 בכלל לא
- 2 מעט
- 3 הרבה
- 4 הרבה מאד

69. האם אחת מעוננין לפתוח אחת הקבוצה
לחברים נוספים?

- 1 כן
- 2 לא
- 3 אחר. פרט:

70. האם אחת מעוננין ליצור קשר עם
חברים אחרים ע"י המשטרה?

- 1 כן
- 2 לא
- 3 אחר. פרט:

71. האם אחת מעוננין להשתתף
בפעילויות ציבוריות בנושא?

- 1 כן
- 2 לא
- 3 אחר. פרט:

72. אילו?

			.79
	הסדנא לא עזרה לי		
	בכלל לא נכון	1	
	לא נכון	2	
	נכון	3	
	נכון מאד	4	
	העיון לא מתאים לי		.80
	בכלל לא נכון	1	
	לא נכון	2	
	נכון	3	
	נכון מאד	4	
	אני משתחף בפעילות אחרת		.81
	בכלל לא נכון	1	
	לא נכון	2	
	נכון	3	
	נכון מאד	4	
	אני ממשיך בטיפול במסגרת אחרת		.82
	בכלל לא נכון	1	
	לא נכון	2	
	נכון	3	
	נכון מאד	4	
	בו/בח הזוג לא מאפשר/ת לי		.83
	בכלל לא נכון	1	
	לא נכון	2	
	נכון	3	
	נכון מאד	4	
	הקבוצה לא מעזור לי		.84
	בכלל לא נכון	1	
	לא נכון	2	
	נכון	3	
	נכון מאד	4	
	אחד. פרט:		.85
			.96

ה ו ר א ו ת

בעמודים הבאים יש רשימה של משפטים בהם יכול אדם לתאר את עצמו. אני אקריא לך כל משפט ועליך להחליט אם הוא מתאר אותך או לא.

אם אתה מסכים אני אסמן עיגול מסביב ל- נ הנכון ואם אתה לא מסכים אני אסמן עיגול מסביב ל- נ הלא נכון.

ענה על כל משפט נכון או לא נכון גם אם אתה לא בטוח לגמרי בתשובתך.

1. אני משתדל מאד למנוע ממישהו שינצח אותי. נ לנ
2. כאשר אני נחקל בריהוט ומקבל מכה אני בדרך כלל כועס. נ לנ
3. אני חושב שיש אנשים שמגיע להם להעמיד אותם במקומם. נ לנ
4. קורה שמחשק לי לפגוע במישהו. נ לנ
5. כאשר אני מרוגז אני מראה זאת כלפי חוץ. נ לנ
6. קורה מדי פעם שאני כועס על עצמי או על אנשים אחרים. נ לנ
7. טפשות מרגיזה אותי. נ לנ
8. קורה שאני רב עם מישהו. נ לנ
9. אנשים יודעים שאני מתפרץ בכעס כאשר הדברים לא הולכים כפי שחכננתי. נ לנ
10. כאשר מישהו עושה משהו שלא מוצא חן בעיני אני לעתים קרובות מעיר לו על כך. נ לנ
11. לעתים קרובות אני מרגיז אנשים בכך שאני עושה צחוק מהם. נ לנ
12. אני נמנע מלמחוח בקורח על אנשים בכל מצב שהוא. נ לנ
13. לפעמים מתחשק לי להרוס דברים. נ לנ
14. כאשר מישהו פוגע בי אני משתדל להחלים מזה. נ לנ
15. אני נהנה כאשר אני רואה אדם שאני לא אוהב עושה מעצמו צחוק בעיני אחרים. נ לנ
16. אני מקלל לעתים קרובות. נ לנ

1. לעתים קרובות אני מפסיק פעילות אחת על מנת להתחיל במשהו אחר. נ לנ
2. אני מקפיד לבדוק אח הנושא מכל הבחינות לפני שאני מחליט מה לעשות. נ לנ
3. לעתים קרובות אני אומר את הדבר הראשון שעולה בדעתי. נ לנ
4. אני די זהיר. נ לנ
5. כאשר אני הולך לחנות לעתים קרובות אני חוזר הביחה עם מצרכים שלא החכוונחי לקנות. נ לנ
6. קורה לפעמים שאני עושה משהו פזיז. נ לנ
7. חלק גדול מההחלטות שלי הפוזות. נ לנ
8. לפעמים אני עושה דברים בהשפעת הרגש בלי לחשוב. נ לנ
9. לעתים קרובות נשברו לי דברים בגלל חוסר זהירות. נ לנ
10. יש לי גישה זהירה נמסוייגת כלפי החיים. נ לנ
11. לרוב האנשים ההרגשה שאני עושה דברים בפזיזות. נ לנ
12. החשיבה שלי בדרך כלל שקולה וחכמית. נ לנ
13. לפעמים אני מתחיל בכמה נושאים בבח אחת משום שאינני מחכנו מראש. נ לנ
14. אני אחד מאותם אנשים אשר מגלים דברים מבלי לחשוב. נ לנ
15. יש לי הרגשה שמחשבה יחירה על דברים הורסת חצי מההנאה לבצע אותם. נ לנ
16. אני בדרך כלל חושב חיטב לפני שאני מחליט משהו. נ לנ

1. בדרך כלל די קל לי להודות שאני טועה. נ לנ
2. אני מעדיף להכנס לויכוח ארוך מאשר להודות שאני טועה. נ לנ
3. מפריע לי כאשר מראים לי את השגיאות שלי בנוכחות אחרים. נ לנ
4. קשה מאד לאנשים לשכנע אותי שאינני צודק במשהו. נ לנ
5. בדרך כלל אני מתעלם מדברים פוגעים שמישהו אומר עלי מבלי להגיב על כך. נ לנ
6. מפריע לי כאשר אנשים מחבדחים על החסרונות שלי. נ לנ
7. כאשר מביאים לפני נימוקים טובים אני בדרך כלל מוכן לשנות את עמדתי אפילו בנושאים חשובים. נ לנ
8. אני נזהר מאנשים אשר נוטים לעשות עניין מהשגיאות שלי. נ לנ
9. רוב האנשים אחם אני בא במגע מתעלמים משגיאות קטנות שאני עושה. נ לנ
10. אני נוטה להגיב בצורה חזקה להערות הכוללות ביקורת על הופעתי האישית. נ לנ
11. כאשר מישהו מוחה עלי ביקורת אני מקטיב בטקט מבלי להגיב. נ לנ
12. כאשר אנשים אומרים עלי דברים פוגעים אני בדרך כלל מחזיר להם ומצביע על החסרונות שלהם. נ לנ
13. מפריע לי כאשר מקניטים אותי בגלל דברים שטוחיים שעשייתי נ לנ
14. אילו מישהו היה מצביע על הטעויות שלי הייתי מסב את חשומת לבו לטעויות שלו. נ לנ
15. מרגיז אותי כאשר אנשים צוחקים מהטעויות שלי. נ לנ
16. אני נוחן לאנשים להשחיק אותי גם כשמדובר בנושא חשוב. נ לנ

1. כמה עימותים היו כיניכס בשבוע האחרון?

<p>ב. עימותים פיזיים המספר</p> <p>10</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table> <p>דירוג הכעס שלך</p> <p>10</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table> <p>דירוג הכעס של בו/בת זוגי</p>																																									<p>א. עימותים מילוליים המספר</p> <p>10</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table> <p>דירוג הכעס שלך</p> <p>10</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table> <p>דירוג הכעס של בו/בת זוגי</p>																																								

3. איך הסתמים העימות כיניכס?

1	בו/בת זוגי עזב/ה את הבית
2	אני עזבתי את הבית
3	לא דברנו במשך _____ (זמן)
4	התפייסנו בשיחה
5	המשכנו כאילו לא קרה כלום
6	ברוגז
7	אחר, פרט _____

כו לו

2. כאילו אמצעים השתמשת?

בקשה לפסק זמן.

חגיגה לבקשה של בו/ת ווג לפסק זמן

SELF - TALK (זיבור עצמי)

יציאה בשקט

אחר, פרט: _____

4. דרג את שכיחות רצונך מהקשר עם בו/בת זוגי. כימים אלה. בחחומיט הכוויח:

10		
		ניהול הבית
		גידול הילדים
		החזקמות בעבודה
		עממות בו/בת זוגי
		האשר הכללי שלך
		קומניקציה
		כסוי
		מין
		חיים חברתיים

מה דעתך על המשפטים הבאים. האם אוהו מסכים בהחלט. מסכים. לא יודע. לא כלל בו מסכים. בכלל לא מסכים

מסכים בהחלט	מסכים	לא יודע	לא כ.כ. מסכים	בכלל לא מסכים

אישו: שזוהכות את בעליה וילדיה לא תוחס חברה מחוץ הבית לנשים קשה יותר להכין זכרים וקשורים לעולם מחוץ הבית.

לפעמים אין ברירה, צריך להכות את האישה:

על האישה להסכים ומיד כשבעלה רוצה לשכב אווה.

הגבר הוא היחיד שצריך לדאוג לפרנסו המשפחה:

שאלון אוירה קבוצתית

בשאלון שלפניך מצויים משפטים על קבוצות ועליך להחליט באיזו מידה אתה מסכים שהם מתארים את המתרחש בקבוצת בה אתה משתתף.

עליך למלא את השאלון תוך סימון החשובה (ע"י x) הנראית לך כמתאימה ביותר לדעתך מתוך 4 הדרגות האפשריות לכל משפט.

אנא ענה על כל השאלות.

<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>
<u>לא</u>	<u>מסכים</u>	<u>במידה</u>	<u>במקצת</u>
<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>	<u>במקצת</u>	<u>מסכים</u>
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

1. קיימת הרגשה של אחדות ולכידות בקבוצה זו

2. היו"ר מקדיש מעט מאוד זמן לעידוד החברים

3. כאשר חברי הקבוצה אינם מסכימים זה עם זה הם בדרך כלל אומרים זאת

4. מכירים בכשרונות אישיים ומעודדים אותם בקבוצה זו

5. קיימת הדגשה מועטה מאד על משימות מעשיות בקבוצה זו

6. משוחחים באופן גלוי על בעיות אישיות

7. החברים בקבוצה לעיתים קרובות ביקורתיים כלפי חברים אחרים

<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>
<u>לא</u>	<u>במקצת</u>	<u>במידה</u>	<u>בינונית</u>

_____	_____	_____	_____	8. פעילויות הקבוצה מחוכננות בקפדנות
_____	_____	_____	_____	9. קבוצה זו מתנהלת באופן בלתי מחייב למדי.
_____	_____	_____	_____	10. הדברים הם שגרתיים למדי בקבוצה רוב הזמן.
_____	_____	_____	_____	11. קיימת מעט מאד רוח קבוצתית בין החברים
_____	_____	_____	_____	12. היו"ר מתאמץ לעזור לחברים
_____	_____	_____	_____	13. קשה לומר כיצד חברים בקבוצה זו מרגישים
_____	_____	_____	_____	14. בקבוצה זו החברים לומדים יותר לסמוך על עצמם.
_____	_____	_____	_____	15. זאת קבוצה מציאותית ומעשית.
_____	_____	_____	_____	16. מצופה מהחברים לשמור את בעיותיהם האישיות מחוץ לקבוצה
_____	_____	_____	_____	17. חברי הקבוצה מתווכחים לעיתים רחוקות
_____	_____	_____	_____	18. לכל חבר בקבוצה ישנה ידיעה ברורה באשר למטרות הקבוצה
_____	_____	_____	_____	19. היו"ר בדרך כלל מחליט מה תעשה הקבוצה הלאה.
_____	_____	_____	_____	20. הקבוצה עושה דברים שונים מאד כזמנים שונים.
_____	_____	_____	_____	21. קיימת הרגשת השתייכות חזקה בקבוצה זו.
_____	_____	_____	_____	22. היו"ר אינו מכיר טוב את החברים
_____	_____	_____	_____	23. חברי הקבוצה אומרים לעיתים קרובות את הדבר הראשון שעולה על דעתם
_____	_____	_____	_____	24. כולם בקבוצה זו די דומים זה לזה.
_____	_____	_____	_____	25. לעיתים נדירות יש משהו ממשי בקבוצה המשקף את מאמציה.
_____	_____	_____	_____	26. חברי הקבוצה מספרים לפעמים זה לזה אודות רגשות פקפוק בעצמם.
_____	_____	_____	_____	27. אנשים בקבוצה צורחים לעיתים אחד על השני.
_____	_____	_____	_____	28. לעיתים קשה להגדיר מה בדיוק הולך בקבוצה.

<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>
<u>לא</u>	<u>מסכים</u>	<u>במידה</u>	<u>מסכים</u>
<u>מסכים</u>	<u>במקצת</u>	<u>בינונית</u>	<u>מסכים</u>
_____	_____	_____	_____
			29. במחלוקת יש ליו"ר את המלה האחרונה
_____	_____	_____	_____
			30. לעיתים קרובות מנסים גישות חדשות בקבוצה.
_____	_____	_____	_____
			31. חברים בקבוצה זו מרגישים קרובים זה לזה.
_____	_____	_____	_____
			32. היו"ר מסביר דברים לקבוצה.
_____	_____	_____	_____
			33. חברי הקבוצה מגלים מידה רבה של זהירות ושליטה עצמית בקבוצה.
_____	_____	_____	_____
			34. רוב החברים "נסחפים עם הזרם".
_____	_____	_____	_____
			35. זאת קבוצת קבלת החלטות
_____	_____	_____	_____
			36. חברי הקבוצה מדברים לעיתים על חלומותיהם ושאיפותיהם
_____	_____	_____	_____
			37. רגשות כעס באים לידי ביטוי לעיתים רחוקות בקבוצה
_____	_____	_____	_____
			38. לעיתים קיימת מידה רבה של מבוכה בקבוצה.
_____	_____	_____	_____
			39. היו"ר מחייב שמירה על חוקי הקבוצה.
_____	_____	_____	_____
			40. הקבוצה מרגישה הכי בנוח כאשר הדברים נעשים בדרכים מנוסות ובטוחות.
_____	_____	_____	_____
			41. חברים בקבוצה משקיעים מאמץ רב בקבוצה
_____	_____	_____	_____
			42. היו"ר עוזר לחברים חדשים להכיר את הקבוצה.
_____	_____	_____	_____
			43. חברי הקבוצה נוטים להסתיר רגשותיהם זה מזה.
_____	_____	_____	_____
			44. מצפים מהחברים ליטול מנהיגות בקבוצה.
_____	_____	_____	_____
			45. זאת היא קבוצה מחכננת
_____	_____	_____	_____
			46. חברי הקבוצה כמעט לא דנים על חיי המין שלהם.
_____	_____	_____	_____
			47. חברי הקבוצה לעיתים מציקים
_____	_____	_____	_____
			48. חוקי הקבוצה מובנים וברורים לחבריה
_____	_____	_____	_____
			49. היו"ר מעמיד את חברי הקבוצה על טעותם כאשר הם עוברים על חוקי הקבוצה
_____	_____	_____	_____
			50. קבוצה זו נשארת כמעט תמיד אותו הדבר.
_____	_____	_____	_____
			51. הרבה מהחברים נראים רק כמעבירים את זמנם בקבוצה.

<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>	<u>מסכים</u>
<u>לא</u>	<u>מסכים</u>	<u>במידה</u>	<u>מסכים</u>
<u>מסכים</u>	<u>כמקצת</u>	<u>בינונית</u>	<u>מסכים</u>
			52. היו"ר מגלה התעיינות אישית בחברים.
			53. זה בסדר לומר מה שאתה חפץ לומר בקבוצה זו.
			54. מעודדים את חברי הקבוצה לפעול באופן עצמאי.
			55. עבודה מעטה יחסית נעשית בקבוצה זו.
			56. אמונותיהם הדתיות של החברים לעולם לא מגיעות לדיון בקבוצה.
			57. חלק מהחברים עויינים למדי חברים אחרים.
			58. זאת קבוצה מאורגנת היטב.
			59. היו"ר נכנע לעיתים ללחץ חברי הקבוצה.
			60. אנשים בקבוצה מעוניינים מאוד לנסות דברים חדשים.
			61. חברי הקבוצה גאים מאד בקבוצה.
			62. היו"ר אינו מצפה הרבה מהקבוצה.
			63. יש הרבה דיונים ספונטניים בקבוצה.
			64. חברי הקבוצה זקוקים לאישור הקבוצה על החלטותיהם לפני שהם מבצעים אותן.
			65. קבוצה זו מתרכזת בטיפול בבעיות יום-יום.
			66. חברי הקבוצה יכולים לדון בבעיות אישיות במשפחה במסגרת הקבוצה.
			67. היו"ר לעולם לא מחחיל ויכוחים בפגישות של הקבוצה.
			68. היו"ר דואג תמיד שהדיונים יתנהלו כאופן מסודר.
			69. מותר לחברים בקבוצה להפסיק את המנהיג בזמן שהוא מדבר.
			70. קבוצה זו מקדמת בכרחה רעיונות לא שגרתיים.
			71. זאת קבוצה אדישה למדי.
			72. היו"ר אומר לחברים כאשר הם פועלים נכון.
			73. חברי הקבוצה נזהרים בדבריהם.
